

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Tractatus De Fiducia In Deum Plurimas Et Utilissimas pro
vitâ spirituali instructiones Continens, Præcipue Ad
Obtinendam magnam animæ quietem, & afflictiones
quascunque ingenti cum solatio & fructu ...**

Dusault, Nicolas

Coloniæ Agrippinæ, 1660

Liber II. De motivis fiduciaë in Deum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-50333](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50333)

TRACTATUS
DE
FIDUCIA IN DEVM.
LIBER II.

DE
Motivis Fidei in Deum,
Prooemium.

§. I.

*Quorundam antiquorum praeclare dicta de
Providentiâ.*

QUAMVIS non esset in mundo Providen-
tia, dicebat non nemo ex veteribus, in-
teresset tamen plurimum ad quietem ac so-
latium, fallere, si fieri posset, seipsum, certo-
que sibi persuadere ens aliquod supremum
existere undique diffusum, qui esset creator,
conseruator atque rerum omnium admini-
strator super omnia & in omnibus maximus.
Aut fingere sibi cum sapientissimis Hebræo-
rum Ribbi in apoph. Hebræ. oculum semper
vigilantem, & respicientem omnia: manum
omnipotentem, & amplectentem omnia, spi-
ri-

ritum infinitum gubernantem & dirigentem
singula ad constitutum finem. Ad hoc velut
alludens S. Augustinus: *Ego dico, inquit, quod
Deus totus est oculus, totus manus, totus pes,
quia omnia videt, omnia operatur, & ubique
est.* Verum quæ Dei gratia est, adumbratis
picturis, vanis persuasionibus, aut falsis ratio-
nibus opus non est ad probandam hanc veri-
tatem. Ut enim testatus olim fuit Apostolus
populis Lycaonicæ in celebri quadam con-
tione: *non sine testimonio semetipsum reliquit.*
Act. 14. Probationes undique suppetunt tam
evidentes, tam firmæ ac certæ de divinâ pro-
videntiâ; sacrarum testimonia scripturarum
tam sunt hac de re luculenta, & creaturarum
voces omnium tam manifestæ atque unani-
mes, ut stupidiorem esse trunco aut saxo quo-
vis duriorum necesse sit, quisquis hic convi-
ctus non assentitur. Vel unius Dei operis con-
sideratio Epicteti philosophi iudicio suffice-
ret homini prudenti & circumspecto ad cog-
noscendam hanc providentiam non sine sin-
gulari animi voluptate, quam perciperet
sub eius se videns gubernatione
constitutum.

***

S. A.

§. II.

Diffidentia Divina Providentia quam late pateat, quamque sit noxia.

Nihilominus diffidentia tam altas egisse videtur in animis nostris radices ut quasi in naturam versa præclaram istam lucem vehementer obscuret adeo ut licet universitas creaturarum testetur, Deum esse; licet admirabili concentu has identidem voces auribus nostris ingerant: *ipse fecit nos, & non ipsi nos*; licet notissima tum philosophiæ, tum Theologiæ de divinis perfectionibus doctrina magnam nobis ingeneret cognitionem; nescio tamē qui fiat ut nihil nobis difficilius, nihil videatur tam violentum, quam fidere Dei bonitati, ejusque sanctissime providentia rerum nostrarum cursum committere. Res verè digna admiratione in hominibus etiam nostræ conditionis, qui quotidie loquuntur de Divinitate, qui oblationibus & sacrificiis eandem adorant, admirantur ejus magnitudinem, venerantur majestatem & imperium in res omnes creatas. Quorsum hæc omnia? Quid tandem prosunt, si fructum inde nullum decerpamus nobis? Quid juvat aut habere, aut fateri immensæ bonitatis, infinitæ sapientiæ, insuperabilis potentiæ fidem, si ad

I. q. m.

eum in necessitatibus non recurramus? Quid
interest inter eum qui credit quidem & colit
conditorem suum, sed cui non fidit; & eum
qui de illo non cogitat, cuius nec cognitionē
umquam ullam habuit; in quo horum alter
alteri præstat? Non credere Dei providentiā;
& non habere in Deo fiduciam. Unum fere
idemque videtur esse. Hæc ergo diffidentia
privat nos ineffabilibus bonis, beneficiisque
innumeris quæ in Deo habemus reposita, &
ab eo percipere possumus. Illā ergo generoso
conatu oportet aggredi & radicitus evellere
ex animis nostris ut ejus loco inferamus he-
roicam invictamque in Deum fiduciam quæ
nullis creatis viribus, nullis umquam casibus
convelli atque eripi nobis possit; sed dicere
possumus: *propterea non timebimus, dum tur-
babitur terra & transferentur montes in Cor-
maru.* psal. 45. Sed ante omnia audiamus ip-
sam naturæ vocem hac super re: videamus di-
gitum Dei impressum animis nostris & locū
signaculi ejus cum nos condidit, nam quæ
deinceps afferemus motiva, plus habebunt
ponderis si intelligantur consentire inclina-
tionibus naturæ nostræ eum eaque conspira-
re ad eundem effectum producendum.

CAPUT

CAPUT I.

Primum Motivum Fidei in Deum, deducitur ex eo quod in magnis ac subitis casibus naturæ instinctu recurrimus ad Deum.

§. I.

Natura nobis suggerit in necessitate recursum ad Deum.

NON vereor statim ab initio diserte affirmare fiduciam habere in Deo, actum esse humanum nec industriâ acquisitum, nec labore partum, nec studio comparatum, sed potius Dei munus congenitum nobis, ab eodemque donatum, cum ætate confirmatum & iisdem cum vitâ nostrâ augmentum incrementis, adeo ut vita nobis citius eripi possit, quam signaculum hoc animis nostris impressum deberi. Est quippe verissimum, nihil cordibus nostris insitum profundius, nihil quod erumpat facilius, nihil quod supprimatur difficilius, nihil quod cujuscvis conditionis hominibus sed communius quam attollere vocentur atque oculos ad Deum, etiam cum de illo minime cogitamus, quoties improvise aliquando atque inopinato casu, injuriâ aut damno afficimur. Hinc fit ut etiam dissolutæ vitæ homines,

nes, Epicuri de grege porci, barbari atque athei qui de Deo nihil unquam didicerunt, qui studuerunt pecudum potius quam hominum ritu vivere, qui conati sunt omnes pietatis sensus à Deo ipsis inditos virtutumque semina extinguere, ut illarum loco vitia quæque & scelera germinent, huiusmodi inquam perditorum hominum monstra, cum gravi aliquo insperatoque malo procelluntur, non possunt evitare hunc naturæ impetum quin continuo oculos ad cælum elevent, opeaque implorent cælestem; sed quisque illorum dicet Domino: *Susceptor meus es tu & refugium meum: Deus meus, sperabo in eum.* Quod si non ore, mente certè cogitationeque dicunt. Non enim potest primis istis naturæ impulsibus obniti, & rationis naturalis intercludere vocem, quæ illi originem sui in cælo esse inclamat, nec alium esse qui se conservare possit, quàm qui creavit. Quidquid faciat, extinguere nequit lumen hoc quod oculos ejus perstringit. Ita cogit opem à suo Conditore implorare cum aliunde nullam obtinet. Denique necesse est, ut opus ad suum redeat opificem, unago suum agnoscat pictorem & prototypum, creatura suo se creatori reddat & committat.

G

§. II.

§. II.

Hujus rei testimonium ex psalmis David

REgius propheta David rem hanc in quibusdam psalmis multâ cum emphasi declarat, in quibus istiusmodi impiorum horum hypotyposin ponit ob oculos quibus creatis omnibus derelicti confugiant ad Deum, ut accidere solet exempli gratia in lamentationibus publicis quibus mederi humana facultas nequit, aut in naufragio inevitabili, aut latè grassante incendio, quo sub involvuntur. *Anima eorum, inquit, in mare tabescebat: turbati sunt & moti sunt sicut ebrius: & omnis sapientia eorum devorata est & clamaverunt ad Dominum cum tribuerentur &c* Psal. 106. Describit ibi fluctuantes in medio maris ventis & tempestatibus concitatos homines, quibus omni humano præsidio destitutis obversante ante oculos dirâ mortis imagine, natura suggerit divinum Numen. Hæc illis linguam solvit ad impetrandum ab eo auxilium: hæc mentem oculosque ad cælum impellit, unde illud sperare possint. Ita fit ut qui antea gloriabantur non nosse Deum, in necessitate cum corde invocent, illi templa voveant &c. Quo facto ejus agnoscunt potentiam &c.

misericordiam ejus infinitam confugiunt, quam confitentur, in qua spem omnem suam collocant.

§. III.

Exemplum Israëlitarum, & Paganorum.

HOc modo faciebant olim Israëlitaë ut pluribus narratur in libris Exodi, Judicum, & Regum. Cùm primum illi pace fruebantur & rerum omnium abundantia, obliuisciebantur Dei sui à quo in terram lacte & melle manantem erant introducti, omne verò studium ac curam convertebant ad fabricanda ex auro & argento, ex lignis & lapidibus Deorum simulachra. Statuebant sibi in Deos Astarotem aliquem aut Baalem similesque gentium falsos Deos, quos turpissimâ atque ignominiosissimâ idololatriâ colebant, adeo ut necesse fuerit Deum immittere in illos fulgura & fulmina, eosque ad mortem usque persequi variis calamitatibus ut sacrificios ab impuris altaribus abstraheret. Nec frustra, diuturnis miseriis atque afflictionibus vexati redibant ad officium, dabat vexatio intellectum. Tum demum infames deos suos detestabantur, dejiciebant statuas, demetiebantur aras, ad Deum verum revertebantur operti cinere & cilicio, profusis lacrymis veniam

niam poscebant & misericordiam. Cum
 deret e. s. ait Psalmista, querebant eum: &
 vertebantur *in diluculo* venerant ad
 Psal. 77. Tunc verè apparebat quid
 sentirent, ut credere liceat, quidquid tempo
 prosperitatis fecerant, fecte simulate que
 cisse, quippe quibus natura nunquam sic
 lata est, ut ligno & lapidi divinitatem tribu
 rent, nec illa didicerunt magistrà divinitatem
 quid in sculptis hominum pecudumque
 mulachris agnoscere aut venerari; sed
 humiliter voluptatum dementiam &
 gâ excœcati prosperitate degenerant in
 probum sensum, incideruntque in eam am
 tiam & stupidam impietatem. Ethnici
 que & inter eos præcipui idolorum cultores
 quis credat? Illi ipsi qui tanto infan
 Idololatriæ studio ut proprios etiam lib
 fictis diis immolarent, rebus secundis aff
 tibus; hos continuò cumulatâ fortunâ de
 rere sunt soliti; quos antea impensè col
 rant ædificatis aris, & templis, quibus lib
 rant, quibus sacrificaverant thure ac victi
 quos coronaverant, ingenti pompa & mag
 ficientia, hos simul ac tempestas aliqua
 rum ingruerat vel belli vel contagionis,
 agrorum vastitatis ex inundatione aquarum
 ex pruina, ex grandine, certatim relin

bant, templa eorum sine curâ, sine incensis, sine sacrificiis, sine sacrificulis desolata viscebantur; eorum antea studiosi cultores adversis fortunæ casibus afflicti unius Dei; cœli atque terræ Imperatoris gratiam opemque implorabant, Numen aliud nullum agnoscentes, pene obliti nominum Jovis, Martis, aut Mercurii, inquit Lactantius, quibus divinos prius honores detulerant, pressi malis velut superflua & vana ludibria æstimabant, eum suspirabant à quo solo juvari poterant, in cœlum manus oculosque attollebant, inde medicinam, solatium auxiliumque in doloribus & necessitatibus suis expetebant. Dubitare igitur non possumus, quin natura sibi relicta & permilla proprios sequi motus, recurrat sua sponte ad conditorem suum, nosque ad implorandam ejus omnipotentem misericordiam excitet tacitis quibusdam impulsibus, quos etiam si velimus, cohibere aut dissimulare nequeamus.

§. IV.

Recursus ad Deum semper est necessarius.

Superest nunc ut cogitatione ad nos reflexâ cogitemus attentius hanc singularem naturæ nostræ inclinationem animis nostris inditam ad eum in necessitatibus extremis exquiren-

quirendum auxilium nequaquam permittimus alium
ut illud nullâ urgente necessitate exposcere non
negligamus, quin potius pari ratione nos sumus
debet esse incitamento, ut in illo uno speramus
omnem atque fiduciam nostram collocemus. re to
quandoquidem ipse semper est æque potens don
æquè Deus noster, ejus adjutorium sive tene
prosperis sive in adversis nobis omnino sangu
necessarium. Quemadmodum verò natura nis pa
hî instinctu quem nobis indidit, impellit ta sap
ad suam opem quærendam cum gravi aliq credi
calamitate opprimimur aut inopinato duci
affligimur, ita quoque mandatum de dicitur
gans nos ut in illo solo spem omnem ponam
mus, illum omni tempore cum filiali amorem
atque fiducia invocemus. At ô cecitas
nostram! ô corruptos naturæ nostræ motus
Quot inveniuntur homines qui nunquam
cælum aspiciunt nisi cum despiciuntur. Japo
terra: nunquam potentiam Dei cogitant. stian
cum ab impotentia creaturarum cogitant. stulti
Verissimè dici potest, quod sicut cujusvis quan
ditionis homines magno ad Deum fervore m. ter
confugiunt ut in subitis malis quibus occi nasci
pantur, opem inveniant aut levamen in d. infar
lorum quibus cruciantur, insolita acerbita tius
ita vix reperiatur qui nullis pressus malis diam
vinam imploret misericordiam, perinde ac men
alium

aliunde satis suppetat opis ut è cœlo petenda
 non videatur. Res sanè est nunquam satis æ-
 stimanda, nunquam dignè deploranda, vide-
 re tot homines tot tantisque cœlestis gratiæ
 donis cumulatos, paternâ plusquam curâ ac
 tenerimofotos amore, pretioso Filii Dei
 sanguine lotos, ejus vivifica carne multis an-
 nis pastos, quos non latet gubernari se infini-
 tâ sapientiâ, procurari sua sibi commoda in-
 credibili studio, amari se unicè ac velut in o-
 culis visceribusq; gestari; nec tamè tantis in-
 duci argumentis, ut Deo fidant, divinoque se
 ductui committant, nec ad eum confugere
 nisi quando spes nulla superest auxilii aliun-
 de obtinendi. Quid est hoc aliud quam con-
 fusissima indignissimaque agendi ratio plena
 errore, cæcitate, insaniâ atque illusione exe-
 crabili; Profecto nō insipienter nobilis quidâ
 Japon temporibus S. Francisci Xaverii Chri-
 stianam religionem appellavit, audacem
 stultitiam. Nam revera, quid magis arduum
 quam concipere in Deo eam bonitatem ac
 misericordiam quam fides nos edocet, qua
 nasci voluit in vili stabulo, quâ mori in crucis
 infami stipite amore nostri? Quid verò stul-
 tius quâ hujusmodi bonitatem & miser. cor-
 diam Dei credere infinitam erga nos, & ta-
 men minus illi fidere quàm vanitati & insa-
 nis

niis falsis? quod est sequi ignes fatuos qui
in avia & præcipitia ducunt.

§. V.

Exemplum Israëlitarum poscentium sibi regem

NUnquam sine indignatione lego illud
de Israelitis l. i. Reg. narratam hinc
riam, quare fertur quod *Congregati univesi
maiores natu Israël venerunt ad Samuelem
dixeruntque ei: Constitue nobis Regem ut iudicet
nos sicut & univese habent nationes. & con
grediatur ante nos & pugnet bella nostra pro
bis c. 8.* Quo facto ostenderunt, licet alio
prætextu peterent, gubernationem Dei
displicere, & si non haberent humanos mag
stratus quorum prudentiâ ac imperio regerentur
n. ore aliarum gentium brevi se ab hostibus
suis oppressum iri. O popule stultice &
que ingrate; Aude sine hanc irrogare Deo ini
uriam, legitimum Dominum tuum abieceris
ne regnet super vos? In Dei thronum subro
gare mortalem? Fierine potest ut plus fiduciam
habeas in homine mortali vilissimo & tenui
vermiculo, quam in potentissimo & immenso
tali universorum Monarcha? Num expectas
es aliquando manum ejus infirmam qui
bus digitis appendit molem terre? Num iustitiam
plus ac sapientiæ, plus fidelitatis & charitatis

I. 4. 11

in administrandis negotiis tuis inesse putas homini quam Deo? Unde ista tam enormis stultæ mentis cæcitas?

Sed hic perversissimus agendi modus eò est intolerabilior in nobis quo magis nos quàm Judæi & ratione instructionis melioris & plurimum nomine beneficiorum Deo obstricti sumus. Nec tamen desisimus prudentiam carnis præferre divinæ providentiæ & nisi gravi aliqua necessitate coacti ad Deum solum spem nostram referamus, fallaci nimium imaginationi confidere. Expeimur enim, quamdiu nobis judicium aliquod remanet ad deliberandum de rebus agendis, quamdiu allucet à rebus creatis spes aliqua vel liberationis vel levaminis malorum quæ patitur, non magnopere nos Deum ejusque opem curare, perinde ac si nullum sit ab eo expectandum auxilium aut nullo modo nobis necessarium, adeo ut vix unquam sincero corde ad Deum confugiamus nisi cum erepta nobis videtur libertas cogitandi cujus alterius potissimum consilium opemque imploremus in desperatissimo aliquo negotio cui tamen cupimus providere; aut cum manifestè deprehendimus nihil esse in humanis rebus unde successum optatum sperare possimus.

In hanc rem referri potest digna memora-

tu historia quam paucis complectitur S. Joannes in suo Evangelio occasione alicujus miraculosi prandii quo Christus Dominus refecit quinque aut sex millia hominum qui in desertos montes secuti erant suavissimi divini verbi prædicatione attracti : quibus cum fame laborantibus non suppeteret unde eam explerent misertus afflictæ multitudinis JESUS, quos jam spirituali cibo paverat, constituit etiam corporali satiare, & quamvis optimè sciret, quid esset facturus, explorandi tamen causâ fiduciam Apostoli sui Philippi, hunc super præsentî necessitate consuluit. Ubi advertere licet Apostolum hunc familiarius solitum cum Christo loqui, uti constat ex eo quod ipse alias in præsentia aliorum non dubitavit rogare Christum: *Ostende nobis Patrem* Joan. 14. Alio tempore cum quidam gentiles vellent Jesum videre, accesserunt ad Philippum ut per eum, quem Christo familiariorem existimabant, facilitatem obtinerent accessum. Nec dubium est quin ipse quoque sufficienter cognitam habuerit Magistri sui omnipotentiam, bonitatemque infinitam, cujus quotidie videbat illustria argumenta. Nihilominus cum respondere debuisset illi tam celebri tantorum miraculorum patratori, à quo honorificè inter-

roga

rogabatur, quia posset ratione famelicæ turbæ
 de panibus provideri, cum inquam sine hæ-
 sitatione respondere debuisset, admirabili
 ejus providentiæ qua tot Angelorum in cælo
 millionibus conservat vitam, & innumerabi-
 li animantium in terra multitudini escam tri-
 buit in tempore opportuno, haud esse diffi-
 cile huic turbæ hominum qui cibi potusque
 immemores cælestis amore doctrinæ eū se-
 quebantur, mensam parare in deserto. Et nisi
 aliunde constaret ejus responsio, quis non
 crederet sic illum paucis respondisse? Verùm
 non eo usque pertingebat ingenium ejus;
 sed quantum humanâ ratione assequebatur,
 erat, ut summam aliquam pecuniæ quam ad
 coemendos panes necessariam putabat, defi-
 niret. Respondit enim: *ducentorum denario-
 rum panes non sufficiunt eis ut unusquisque
 modicum quid accipiat.* Quod si sub pœna ca-
 pitis ei fuisset imperatum ut ducentos illos
 denarios ipse procuraret, aut inde profici-
 retur quæsitum panes necesarios tantæ mul-
 titudini, quos solus ipse suis humeris com-
 portaret, quid hic fecisset Philippus? sine du-
 bio audentissimè implorandam sui sibi Ma-
 gistri gratiam opemque & intentatam mor-
 tem redimendam censuisset exiguo pietatis
 ac fiducia in Deum pretio.

§. VI.

Reflexa dictorum consideratio.

O Ingens & deploranda mortalium pe-
 versitas! ut nos ad se attrahat Deus ne-
 cesse est ut nos ad impossibile perducatur: ut ad
 ipsius pedes prosternamur, auxilium postula-
 turi, necesse est ut infatuet consilia nostra, ut
 quasi iudicio nos privet, ad extremum igno-
 miniarum ac miseriarum prolapsos, secundum
 id quod Propheta ait: *imple facies eorum igno-
 miniam & quarent nomen tuum Domine.* Ne-
 cesse est ut creaturas omnes contra nos armet
 hostilem in modum, ut nos inducat ad favo-
 rem suum amicitiamque quaerendam, qui
 deberet esse commune refugium nostrum,
 anchora spei nostrae, atque unicum malorum
 nostrorum levamen. Non sic Domine Deus
 meus, non sic fiet à me imposterum, polliceor
 tibi adjuvante gratia tua. Ponant alii fiducia
 suam in fortunæ prosperitate, in amicis, in
 scientia, in nominis æstimatione, in viribus,
 in exercitiis & apparatu bellico, in quibus
 ac thesauris suis evocet illi ut volunt, crea-
 turas omnes velut subsidiarias copias, ad au-
 gendam ac corroborandam potentiam suam
 immemores tui, nisi cum malorum magni-
 tudine victi, alterius meminisse non possunt.

Ego vero in te sperabo Domine, fiducialiter agam. Tuâ filius clementiâ, & nunc palam profiteor testesque invoco Cœlum & terram, non expectabo subitas & urgentes necessitates ut confugiam ad te, sed omni tempore, loco, occasione, in omni oratione ac operatione tuæ fidei ac tutelæ me committam, tu eris præsidium meum, refugium meum, adiutorium meum; absit ut sperem aliunde quam à te auxilium vitæ meæ; *Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.*

§. VII.

Philonis observatio in hanc rem notatu digna.

Concludo hoc caput doctrinâ Philonis Judæi notatu digna, qui libro quod detentius potiori insidietur, ostendit non necessitate solum sed stricta etiam & singulari obligatione teneri nos in quantum homines sumus, in Deo solo spem omnem collocare. Ille igitur in explicatione cujusdam textus desumpti ex Genesi, ubi dicitur de Patriarcha Enos secundum versionem 70. interpretum: *qui primus speravit invocare nomen Dei.* Genes. 4. sic loquitur (sensum reddo non verba) Rectè omnino hic dictum est de Enos ejusmodi verbis; nam nihil magis hominem de-

cet quam sperare & possessionem bonorum omnium expectare ab unius Dei magnificentia. Et ut dicam quod sentio, eos solos homines æstimo qui huiusmodi spem habent, qui verò ea sunt destituti, non mihi videntur inter homines numerandi, utpote qui nihil habeant naturæ rationali proprium. Et re ipsa, postquam Scriptura sacra de sanctissimo hoc Patriarcha dixisset; *iste cepit invocari nomen Domini*, continuo subdit: Hic est liber generationis hominum; scriptum est enim, quod ille solus homo est qui sperat in Deo solo. Iste est discursus Philonis cui quod ad dam hac super re nihil habeo.

CAPUT II.

Secundum motivum Fiduciæ in Deum, sumitur ex fidelitate Dei in suis promissis.

§. I.

Magnitudo & certitudo Promissionum Dei.

Alterum fiduciæ motivum, quam habere nos oportet tamquam filios erga Patrem nostrum cœlestem, sumitur ex infallibili fidelitate amplissimarum promissionum quibus suam nobis fidem divinaque dicta

di cta Deus obligat, ita ut si speremus in ipsū
quemadmodum ipse nobis præcipit, firmā
cum persuasione, quidquid tandem eveniat,
nunquam nos ab illo deserendos, immò po-
tius bonis omnibus, gaudio ac solatio mediis
etiam in miseris cumulandos, id quod solū
desiderare possumus, si quem forte in locum
devenimus, in quo videamur nihil nisi affli-
ctiones experturi: fidelis inquam Deus oppi-
gnorat dicta sua adeo ut infallibiliter visuri
simus, votis nostris ac desideriis omnique
spei satisfactum abunde. Neque id semel at-
que iterum asserit duntaxat, sed centies etiā
sæpiusque repetit. Nec satis illi est simplici-
ter promittere aut iterare aliquoties promif-
sionem suam sed ita asseverat ut juramento
quoque iterato confirmet, quemadmodum
videre est apud S. Joannem cap. 14. *Amen A-
men dico vobis qui credit in me, opera qua ego
facio & ipse faciet & maiora horum faciet.*
Quod paulò post declarans bis iisdem verbis
promittit sese facturum, quodcumque quis
petierit in nomine eius. Et apud S. Marcum:
Omnia possible sunt credenti. Sed quia hæ pro-
positiones generaliores sunt, ad particularia
magis descendit, & inter alia adducit admi-
randum fiduciæ virtutis exempli. In his apud
Matthæum & Marcum verbis: *Amen dico vo-
bis*

bis, quia quicumque dixerit huic monti: Tolle
 te & mittere in mare, & non haesitaverit in
 corde suo, sed crediderit, quia quodcumque di-
 xerit, fiat, fiat ei, & nihil impossibile erit cre-
 denti. Quod si quis fidens Deo, potest virtute
 fidei ac fiduciae transferre montes de loco in
 locum, quidni poterit ejusdem fidei efficacia
 & spe infallibilis auxilij quod promissit Deus
 tanta asseveratione, aut imminens evadere
 periculum, aut optatum intricati negotij ob-
 tinere successum, aut qua forte premitur, sub-
 levare necessitatem? Qui tantummodo legit
 scripta Prophetarum atque in primis psal-
 mos 29. 30. & 124. videbit quantopere Deus
 se obliget ijs qui sperant in eo, & obstupescet
 attendens admirabilem loquendi modum,
 quo Deus hac super re utitur. Non igitur du-
 bitare de hac veritate magis possumus, quam
 de vita nostra atque ipsiusmet Dei, & de pri-
 mis fidei principijs ab ipso nobis revelatis.
 Hinc abundantius volens Deus ostendere polli-
 citationis hereditibus immobilitatem consilij, sicut
 ait Apostolus ad Hebræ. 6. interposuit iurju-
 randum: ut per duas res immobiles quibus im-
 possibile est mentiri Deum, fortissimum solacium
 habeamus qui confugimus ad tenendam propo-
 sitam sper. ut nec timere, nec haesitare um-
 quam possumus quidquid demum acciderit,

hoc

hoc quasi duplici tecti munimine, contra omnes impetus atque hostiles assultus creaturarum. Hoc sensu loquitur Regius vates: *Scuto circumdabit te veritas eius.* Quasi dicat quocumque te verteris promissis divinis semper eris coronatus ac munitus velut clypeo telis omnibus ac ictibus impervio, illaque poteris, si volueris repellere; quod si pati malueris, nunquam afflictiones, quascunque creaturæ minari videbuntur, tantæ erunt quin promissa nobis à Deo felicitas, quâ de illis gloriose triumphabimus, etiam cum videbimur illis succubitori, longè sit futura major. Ad hunc excelsum perfectionis apicem ascendit insignis Dei famulus Joannes Ximenes Societatis nostræ Religiosus, de quo narratur quod tantâ fuerit præditus fiducia in bonitate & fidelitate Dei ut in omnibus & per omnia huic uni se totum committeret, nusquam aliò respiceret in quibuscunque eventibus, nullum aliud scutum opponeret quibuslibet creaturarum incursum, quàm divinarum promissionum, quas de perpetuâ suâ protectione Deus illi fecerat inviolabiliter servaturus.

§. II.

Quam felicitatem Deus promittat in adversitate confidentibus in eum.

Vel sola cogitatio hujus felicitatis ineffabili replet gaudio eos qui confident in Deo, etiam tunc cum vident maximas sibi imminere ærumnas Unde fit, ut tametsi possent illas omnes longè à se amandare, quemadmodum non rarò pro imperio sedarunt tempestates, astrorum stiterunt cursum, elementum mutarunt naturam; maluerint tamen eas sustinere, ut inæstimabilibus fruerentur bonis, quæ præparavit Deus his generosis animis, qui in suis tribulationibus sperant in illo. O mi Creator Domine Deus! fieri potest, ut ubi mundanus sensus non nisi horrorem invenit & miserias, ibi occultaveris beatitudinem & delicias confidentibus in te? Beatos Scriptura sacra pronuntiat, *pauperes spiritu*, beatos *qui persecutionem patiuntur* beatos *quibus maledixerint homines & adversum quos dixerint omne malum*. Itane angustis, calumnijs, doloribus oppressi, esse beati possumus? Possumus enim verò, si fidem firmam habeamus ac stabilem veritati Dei confirmantis se nobis præsentem adesse afflictis, Audi ejus nomine testantem Davi-

dem: *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum.* Psal. 90. Nonnunquã verò tantis afflictos replet consolationibus, ipsosque dolores tam admirabili modo condit ac dulcorat, ut vix sentiantur. Hujus veritatis testem fidelem habemus Gentium Doctorem, qui seipsum in exemplum adducit his verbis mirificis: *repletus sum consolatione superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.* Tanti ergo hospitis beneficio, Dei inquam præsentis, non sentimus mala ipsa quæ patimur tantis divinitus cumulati benedictionibus & inenarrabili voluptate. Quæ enim terrenæ afflictiones non facile absorbeantur cœlestibus consolationibus & gaudiis quibus perfunditur animus in penetrali cordis sui Deum præsentem & consolantem se atque beatificantem adorans; adeo ut crescentibus doloribus, eorum sensus imminuatur, & gustatâ divini consolatoris dulcedine, ærumnarum amaritudinem vix percipiat. Deinde quæ fieri potest, ut velint, qui magnâ cū fiducia Deo adhærent, mala quæ sustinent, à se pro imperio ablegare, aut liberari, ab iis optent; cum videant se privandos cœlesti voluptate, quæ illis optabilem potius reddit perpeffionem adversitatum, utpote sine quibus eam, quâ fruuntur, non consequerentur felici-

felicitatem. Omnino verissime mihi dici posse videtur, quod tales hac ratione multo excellentius ab omni malorum genere liberi sint, quam si mala nulla paterentur. S. Bernardus, si quandoque nihil sibi tolerandum accidisset, tanto Deum perdendi metu angebatur ut ad maiorem securitatem cum Deo se per commorandi, enixè eum rogaret, ne se relinqueret unquam sine tolerantia afflictionum; adeò ut, quicumque tandem casus nobis eveniat sive injuriâ temporum ut solemus loqui, sive hominum malitiâ, sive nostrorum sit mors amicorum, sive propria corporis nostri infirmitas & adversa valetudo, sive quodcunque aliud infortunium divina ordinante providentia, rebus nostris accidat, nunquid desinet vera nos felicitas prosequi, & in omnibus se nobis comitem præbere, si speremus in eo qui nostra est felicitas, & præces nobis assistit in omnibus adversitatibus secundum ejus ipsius testimonium infallibile.

Cum ipso sum in tribulatione.

§. III.

In prosperitate quoque Deus assistit confidentibus.

Minimè verò hæc sic dicta velim quasi nos destituat Deus in prosperis & se-

I. 4.

cundis rebus, modò hæ nihil imminuant de
 confidentiæ studio quo divinæ ejus Provi-
 dentiæ totos nos acerbemus regendos com-
 mittere. Quot numerare possemus illustres
 omnium ætatum personas quæ rore cœli &
 consolationum spiritualium abscondito mā-
 na saturatæ, etiam pinguedinem terræ & bo-
 norum temporalium ubertatem comede-
 runt. Ipsa adeo prosperitas fructus illis est di-
 vinæ misericordiæ secundum Dei ipsius
 promissionem, qua se obligavit devotis sibi
 famulis ad effundendas super ipsos, ipsorū
 familiam, liberos, terram, omnemque hære-
 ditatem ac possessionem pleno copiæ cornu
 cœlestes benedictiones. Sic per Moysen olim
 pollicitus fuit Judæis in hæc verba: *Veniens
 super te universa benedictiones ista. Benedictus
 tu in civitate, & benedictus in agro, benedictus
 fructus ventris tui, & fructus terra tua, fru-
 ctusque jumentorum tuorum greges armento-
 rum tuorum & caula ovium tuarum? Bene-
 dicta horrea tua & benedicta reliquia tua. Be-
 neditus eris ingrediens & egrediens.* Deut. 28.
 Nos quoque vicissim sine intermissione be-
 nedicemus ac laudabimus Deum Dominum
 nostrum tam misericordem, tam liberalem,
 tam amantem nostri, omnia bona nostra &
 possessiones nostræ, & omnia quæ intra nos,
 sunt

funt benedicent nomini sancto eius, omnia ossa nostra benedicent, omnes venæ, omnia viscera, omnes artus, omnes cordis motus, omnes mentis nostræ cogitationes, omnes capilli capitis nostri gratias agent Deo. *Omnia ossa mea dicent: Domine quis similis tibi; Et quia naturæ nostræ tenuitas non sufficit dignæ gratiarum actioni, invitabimus cælum & terram & omnia quæ in iis sunt, ut consensu nobiscum vocibus, totis viribus omni- que conatu laudent & glorificent Deum. Benedicite omnia opera Domini Domino. dicemus cum tribus pueris in fornace Babylonica canentibus. Laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite Angeli Domini Domino Benedicite cæli Domino, &c. Dan. 3.*

§. IV.

Quid spectet Deus in adversitatibus nostris.

Verum quia prosperitates magis suspectæ sunt & periculosæ quæ Syrenum more blandiendo seducunt aut mollium instar pulvinarium facilem præbendo somnum, oblivionem inducunt retinendæ in Deum fiduciæ quam ad res creatas transferunt, idcirco mavult Deus fideles sui cultores miraculose etiam modo in tribulationibus delectare. quam

I. 4. 11

quàm exponere incantationibus & blanditiis prosperitatum, quibus sensim ad terrena attracti cœlum præ terrâ despicerent & cœlestem fortasse gloriâ æternum perderent: aut ut monet S. Augustinus, ne viator tendens in patriam, stabulum amet pro domo suâ. Præterquam quod omnes istæ, quæ ex rebus prosperis percipiuntur delectationes, tam sunt viles, tam vanæ, tam plenæ dolis & illusionibus, tam discrepantes à consolationibus spiritualibus, quæ solæ sunt & verissimæ delectationes ut multò sit melius illis prorsus carere, quam subire periculum, ne ab illis in errorem etiam levissimum inducamur. Hanc ob causam cum Deus dilectis amicis suis præparat præclarum calicem adversitatum, plus solet admiscere myrrhæ quam vini, plus fellis quàm mellis, quem tamen cum in manus sumunt atque epotant, ea dulcorat suavitate, talesque divinitus instillat consolationes, ut amaritudinem extremis duntaxat labiis se degustare arbitrentur, ut facilè hîc agnoscant potentem Dei dexteram quæ istam fecit virtutem, Quippe omnem creatarum virium industriam atque potentiam longè excedit, amatori eum indere dulcedinis gustum, qui suâ omnes totius mundi delicias suavitate superet. Sic igitur innocentes animæ

mæ non minus Deo quam divino gaudio
 plenæ, ipsis in afflictionibus laudant & glorifi-
 cant Deum Creatorem suum, & tanti auro-
 rem miraculi; videntem divinas promissio-
 nes tam fideliter impletas ac servatas, confir-
 mant se amplius & corroborant in sua ergo
 Deum heroicâ fiduciâ, nec ullo modo dubi-
 tant, quin Deum cordis sui hospitem præse-
 tem habeant, illum enim, ut sic dicam, tes-
 tiunt, illum audiunt, illum gustant, adeoque
 eo in statu felicitatis sibi complacent ut hinc
 pro totius mundi gloriâ, pro regum potentia
 & opibus nollent permutare. Ecce sic
 Deus tractat sperantes in ipsum, illis seipsum
 communicans, benedicens illis eorumque
 familiæ negotiis, & rebus omnibus quæ ad
 illos pertinent in maximis eorum calamita-
 tibus. Unde hi quoque tantis de Cælo cumu-
 lati beneficijs, quæ plaris æstimant, quam ve-
 nivera mundi bona, effundunt se vicissim in
 laudes Dei & gratiarum actiones, glorifican-
 tes Deum non secus ac alij ex toto corde, et
 tota mēte ex totis viribus corporis ac animæ
 & ad collaudandum invitant omnes creature
 cantantes in suis afflictionibus cum mi-
 bus istis sanctissimis Dei cultoribus in cam-
 no ignis ardentis. *Benedicite omnia opera Do-*
mini Domino; etc. Sed ista hic attigisse suffi-

ciat, quæ tamen quia singularem afferunt consolationem, nequaquam prætermittenda putavi, pluribus tamen alio in loco prosequar & perficiam.

§. V.

Repetita dictorum consideratio.

Quod si quis hisce non minus præclarè quam verè dictis non movetur ut spem suam omnem in Deo ponat, ne bono bonis omnibus mundi præferendo privetur, hunc ego non verebor insanum dicere, aut nescio quibus veneficijs dementatum in suis miserijs æstimare; utpote qui ad quærendum aliud quod suis in ærumnis levamen, non dubitat procul abire ut fodiat sibi in sudore vultus sui cisternam dissipatam quæ continere non valet aquam, nec nisi fætentem præbet & corruptam; cum habeat prope fores suas fontem perennem aquæ vivæ salientis in vitam æternam, unde possit haurire in gaudio copiam cœlestium consolationum, quæ afflictionum omnium ardorem extinguunt. Dic mihi Anima diffidens & modicæ fidei, quæ times ne terra te deficiat in medio terræ & velut desperata quereris vitam tibi exorsam esse in tantis calamitatibus & persecutionibus, quas pateris, dic, inquam, credisne

H

sal-

I. 4. 169

saltem in Deum qui te condidit? Credis
 eum esse omnipotentem, sapientem, vera-
 cem in dictis suis, fidelem in promissis? Si
 non credis, abi igitur post vestigia gregum
 tuorum, inter feras & bestias pascere, utpote
 indigna quæ inter homines numereris, ut
 nomen geras rationalis Creaturæ, quando
 quidem non agnoscis Creatorem tuum.
 Quod si eum confiteris & credis esse, quod
 est, plenum virtute, sapientiâ, bonitate, filio-
 litate, cur non recurris ad tam potentem tan-
 studio sum tui protectorem? Cur non rursus
 amplexus ejus expansis brachijs te benevole
 præstolantis? Numquid non invitat ad se om-
 nes? Numquid non clamat? *Respicite filij na-
 tiones hominum, & scitote quia nullus spera-
 vit in Domino & confusus est.* Quapropter
 adhuc caligas ad tantam lucem meridiana
 Sole clariorem, si divinis ejus inspiratione-
 bus, quas tibi suggerit, non moveris, negare
 non potes emotæ mentis te esse aut Crea-
 turarum incantationibus miserrimè deludè.

§. VI.

*Falluntur qui sperant à Deo, spiritalia bona
 & non temporalia.*

Observo præterea aliam hac in re diffi-
 cultatem hominum, quam non possum qui-
 am

I. 4. 11

infirmi-
m, vera
illus ? S
a gregu
e, utpot
eris, ac
quando
m tum
te, quae
tare, fide
ntem tan
non ruit
benevol
ad se om
e filij no
llas sper
propter
heridiam
piratione
s, negan
aut Cree
de delat
aia lora
e diffi
Hum qu
itio

infirmi-
tati ingenij atque iudicij adscribam;
videntur enim nonnulli distinguere inter di-
vinas promissiones & alias ad spiritualia bo-
na referre, alias ad temporalia. Nam non de-
sunt qui re ipsa magnam habent fiduciam in
divina bonitate quo ad res spirituales; non i-
tem quod ad alias attinet. Quid est hoc aliud
quam alteram Dei manum fingere debilem
ac impotentem, aut ejus verba suspecta red-
dere cum aliud quiddam promittunt quàm
quod spectat ad negotium salutis nostræ?
Quæ est hæc cæcitas & dementia? Non dubi-
tamus de infinitâ Dei misericordiâ quin e-
mundaturus nos sit ab omni inquinamento
peccatorum, quin liberaturus sit nos à dia-
boli tyrannide & recepturus nos in gratiam
amicitiamque suam salutarî Sacramentorum
usu adjuvantibus etiam suspirijs nostris quæ
corde contrito & humiliato emittimus te-
stantia internum animi dolorem de ejus of-
fensa dignè conceptum. Ecquis obsecro hanc
in nobis spem excitat? Numquid promissio
Dei nobis facta & signata in Scripturis sacris
in quibus palam testatur paratum se ad igno-
scendum peccatori, eumque recipiendum in
numerum filiorum suorum quacunque horâ
convulsus per pœnitentiam ad se redierit.
Hæc divina promissio facit ut magno animo

H 2

om-

omnes vanos timores difficultatesque occurrentes conversioni nostræ superemus; hæc facit ut provoluti ad genua hominis alicui ei aperiamus delicta juventutis nostræ, & occultissima quæque crimina impietatis nostræ. Nec solum hæc nobis confusio non toleranda videtur, verum potius facilis & jucunda ob spem nimirum redeundi ad Deo in gratiam quam peccatis nostris perderamus. Ita porro credendi sperandique causam habemus justissimam, ipsum scilicet Deum qui promisit, qui nec mētiri nec fallere potest, non minus quam non esse Deus, cuius verba tam infallibilia sunt & immutabilia, ut potius cœlum & terra peritura sima quam iota unum aut unus apex desiderari possit in ejus promissis non impletus. At verum nunquid eodem modo imò & frequentius expressius significantiusque pollicitus nunquam se derelicturum eos qui confugerint ad se, suam implorarint benignitatem, suæque omnia magna cum fiducia suæ commiserint curæ ac providentiæ. Cur igitur non credimus? Verissimè dixit S. Marcus nachoreta ut habetur in vitis Patrum. *Quo Deo non fedit in his caducis, quanto minus in æternis.* Proinde si fidimus Deo quo ad bona cœlestia & æterna, cur non fidamus quo ad terrena & momentanea?

§. VII.

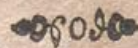
Cacitas eorum, qui magis fidunt hominibus quam Deo.

Porro quâ prudentiâ credimus homini pollicenti suam nobis operam tum ad nos protegendum, tum ad succurrendum nobis ejus auxilium imploraturis; fidem verò Dei idem promittentis & sexcenties repententis vocamus in dubium? Ab homine exigis non tantum ut se tibi nudis verbis obliget sed vis etiam ut illa juramento, scripto, testimonio, & omni demum re quæ securitatem ac certitudinem inter homines præstare potest, confirmet. Nonne & Deus, ut supra diximus, promissis suis addit juramentum, & quidem iteratum prorsusque inviolabile, testes etiam adhibuit cælum & terram, Angelos & homines, obsignavit pretioso sanguine suo, stabilivit innumeris miraculis, confirmavit experientiâ tot seculorum & personarum. Dixit ergò *Et non facies? locutus est Et non implebit?* Num. 23. Quis hoc suspicari nedum persuadere sibi audeat? Apostolus Paulus loquens de fide Abraham, de eo ait: *Qui contra spem in spem credidit, ut fieret Pater multarum gentium. Et non infirmatus est fide: nec*

H 3

con-

consideravit corpus suum emortuum, cum iam
 ferè centum esset annorum & emortuam vi-
 vam Sara. In re promissione etiam Dei non ho-
 sitavit diffidentiam, sed confortatus est fide, ad
 gloriam Deo: plenissimè sciens quia quacumque
 promissit, potens est ei facere. Ideo & reputatus
 est illi ad iustitiam Rom. 4. Et meritò inquit
 in hunc locum Philo; nihil enim justius quam
 habere Deo fidem, sicut meretur. Unde in
 Scripturâ sacrâ non immerito reprehendit-
 tur ij qui arguunt quorundam Sanctorum
 eximiam in Deo fiduciam; nemo siquidem
 est præter solum Deum, qui non possit nos
 fallere. Quod si quis his rationibus non mo-
 vetur ut magis fidat promissis divinis quam
 humanis, unum ex duobus fateatur necesse
 est: aut non esse se rationis compotem, aut
 Christianam fidem abjurasse; ut proinde di-
 gnus sit qui vel detrudatur in carcerem Sa-
 cræ Inquisitionis fidei; vel in stultorum
 ergastulum compin-
 gatur.

CAPUT III.

Tertium motivum ductum ex vanitate mundi & confusione eorum qui mundo fidunt.

§. I.

Illustre Testimonium vanitatis mundi.

Vanitas vanitatum dixit Ecclesiastes. Vanitas vanitatum. & omnia vanitas Ecclesi. Hæc fuit quondam oratio Regis & hominum sapientissimi & regum potentissimi. Mundum appellat ipsam vanitatem, quasi hæc illi non specie tenus aut fortuito duntaxat accideret, sed hæc esset ejus natura atque essentia. Repetit idem verbum facile quinque diversa inflexione alterum alteri necens more Hebræorum apud quos ille loquendi modus vices superlativorum fungitur, ut significet mundum nihil aliud esse quam rem vanam & vanarum rerum omnium quæ exprimi possunt, vanissimam. His vero talibus verbis utitur Ecclesiastes perfectissima præditus cognitione atque experientia maxima. Illa enim protulit, postquam omni voluptate & delicijs quæ ex amplissimis hujus vitæ bonis percipi possunt, affluxisset. Postquam ædificasset sibi domos ex Jaspide

& lapidibus pretiosis, *tantamque præcipuam*
copiam argenti in Hierusalem quasi lapidum
 2. Par. 9. Nomen sumit Ecclesiastæ sive divini
 Oratoris ut ostendat verba sua non velut ho-
 minum ab hominibus judicanda, sed ut ver-
 ba Dei accipienda esse. Nonnulli etiam ante
 pretum notant priusquam ea pronuntiare
 convocasse multitudinem sapientum
 temporis ut se concionantem audirent. De-
 nique Rex fuit divinitus electus, ut esset no-
 mine regum & mundi prodigium in cogniti-
 one veritatum naturalium & supernaturalium.
 Quare credibile non est tantum Monarcham
 tam longa experientia edoctum tam copiose
 luce cœlesti illustratum in tam celebri homi-
 num frequentia velut organum sancti Spiritus
 loquentem quidquam citra veritatem
 exaggerasse. Proinde ejus de vanitate mundi
 testimonium, quantumvis paradoxum ve-
 deatur tamquam verissimum oraculum re-
 stimari debet.

§. II.

Quare homines mundo fidant.

QUæ cum ita sint qui fieri potest ut nihil
 minus homines sic adhæreant huic vani-
 tati? An non sufficit tantæ testimonium auto-
 ritatis ad cognoscendam veritatem & renun-
 tian-

tiandum vanitati? Agnoscenda est sane cum Philone; nescio quæ mentis nostræ hac in re illatio ac stupiditas. Et quidem omnis nostra cæcitas ex quotidiano rerum temporalium usu ex nimia cum illis consuetudine provenire videtur, illæ perpetuo obijciuntur sensibus nostris, occupant cogitationes atque ita dementant ut plus illis fidamus, quàm ipsi Deo tametsi illarum perfidiam sæpius experiamur. Verum S. Chrysostomus in quadam epistola perversum hunc nostrum agendi modum adscribit ignorantia veritatis divini illius oraculi, nec dubitat affirmare si vel modicum in nobis esset sapientiæ lumen, fore, ut omnium illud parietibus insculperetur & superliminaribus ædium, inscriberetur vestibulis virorum ac mulierum, exararetur literis aureis in locis publicis ut perpetuo oculis intuentium expositum admoneret unumquemque ne se sineret fucatâ mundi specie, fallacibusque decipi pollicitationibus. Addit deinde. Oportet quotidie salutare illud carmen & in prandijs & in cœnis & in conventu unumquemque proximo suo canere & à proximo suo libenter audire: *Quia vanitas vanitatum & omnia vanitas*, Verè nihili à nobis mundus æstimaretur, si semel nobis esset persuasum, illum aliud nihil esse, quàm vanitatem,

H s

ejus

eius honores, voluptates, delicias & divitias, & bona, quæcunque possidet, fallacias esse & illusiones, & quanto plura promittit, tanto magis sui amatores deludere.

§: III.

Vana mundi promissiones.

IN hanc rem nonnulli interpretes eruditè explicant illa verba Cantici Canticorum. *Murenas aureas faciemus tibi* Cant. I. Septuaginta verterunt. *similitudines auri*, atque absentias auri; quæ duæ postremæ versiones idem significant; nam similitudo auri non est aurum, ac proinde necesse est ut inde aurum absit, ubi eius similitudo adest. Mundus igitur sui studiosis promittit picturas & umbras bonorum, quibus illi tanto studio inhiant, sed insigniter decipiuntur. Nec tamen toties delusi, desistunt miseri spem suam & fiduciam in illo ponere. Super hoc non minus disertè quam subtiliter discurret S. Augustinus ostendens omnia; quæ in mundo videntur bona, similitudines esse & figuras bonorum, nec aliter se habere, quàm quæ videmus in speculo in quo, quæ apparent, non insunt, sed fors posita intuituum oculis specie tenus duntaxat repræsentantur; atque adeo quod Apostolus scribit ad Hebræos quamvis alio sensu

omnia

omnia contingebant illis in figura. accommodari verè potest rebus mundanis quæ adumbrata instar picturæ apparent, nihil in se habentes solidi, velut pergula pictoris, nihil veri, ficta omnia exhibet. Consolationes tuæ, ô insane mundi amator, voluptates tuæ: opes tuæ, ac honores, imagines sunt honorum, quæ tu jactas; hac te falsâ deludit imagine mundus, nec enim donare potest aliud quam umbras: quousque ergo miser insanis, ut illi fidas? Scite Ausonius Poëta eadem bona comparat umbris uvarum in aquâ relucentium; *Tremat absens pampinus & vitreis vindemia turget in undâ, adnumerat viuides delusus navita vites.* Si quis ergo vectorum apparentes umbras pro veris uvis vellet decerpere, nunquid se omnium risibus exponeret? *Domine Deus, orat Propheta, averte oculos meos ne videant vanitatem.* Alia versio habet: *pertransire fac oculos meos, ne videant vanitatem.* O divine sol cordium, illumina oculos mentis meæ, ut intimè pervadam ipsum nihilum creaturarum ne umquam decipiar vanis earum & falsis imaginibus! Margaretha Lotharingæ Ducissa Alanfonia tam virtute quam sanguine illustris fœmina jam tum anno ætatis suæ trigésimo, suorum quindecim extulerat, totiesque mutato habitu sumens

lugubrem pro symbolo usurpavit hæc verba
Vanitas vanitatum & omnia vanitas. Eadem
 moriens sic Deum allocuta narratur in eius
 vita: O Conditor & Redemptor meus, quid
 mihi nunc proderit nobilem, divitem ac po-
 tentem fuisse in hoc mundo, si non pro eo
 ac par erat serviverim tibi! Sponsus in Can-
 cis postquam dixisset: *marisulas aureas fa-*
ciemus tibi: subdit *vermiculatas argente.* Ubi
 alij legunt, *cum punctis argenti.* Ita quoque
 mundus promittit amatoribus suis: Dabo vo-
 bis similitudines & absentias auri cum pun-
 ctis argenti, Duobus verbis video: mihi aliud
 declarare mysterium ex quo cognoscamus
 vanitatem hujus impostoris. Nam vulgare
 dictum sed verissimum, omnes mundi dig-
 nitates ad unum tendunt punctum, & recte
 nominari possunt punctum, aut si quid mi-
 nus est puncto. Id quod ansam præbuit qu-
 busdam Philosophis perstringendi ambitio-
 forum hominum vanitatem, qui quotidie in
 puncto pro puncto inter se digladiantur. Nam
 secundum Mathematicos verè totus terra
 globus puncti instar se habet ad molem uni-
 versi; omnis gloria mundi punctus honoris
 est, omnis vita, etiam si octingentorum vel
 nongentorum sit annorum, qualis fuit pri-
 morum hominum, momentum est, imò ut

Sa-

Sapiens ait, *in nihilum computabitur*, Sap. 3.
Gaudium hypocrite, ut unus ex amicis Job,
ad instar puncti c. 20. Tertullianus oblecta-
 menta voluptuosorum appellat momenta li-
 bidinum. Et sicut secundum doctrinam Ari-
 stotelis, indivisibile additum indivisibili non
 facit majus, sic omnes mundi voluptates, di-
 vitia, ceteraque bona, quæ non nisi atomi &
 puncta sunt, simul sumpta non nisi unum
 punctum efficiunt. En præclaras mundi pro-
 missiones ! nimirum modicum adulterini
 auri & puncta aliquot argenti quæ si conjun-
 gantur, nescio utrum plus nihilo, an nihilum
 constituent. Sic in præsentis rerum statu delu-
 dit diligentes se mundus, quos aliquando æ-
 ternum miseris, ut paulo post dicetur, igno-
 minia tradet sempiternæ. Guilielmus Pari-
 sensis Episcopus Vir magnus doctrinâ ac
 virtute, mundi felicitatem, somnialem vo-
 cat, secutus Davidem qui de divitiis lo-
 quens, *dormierunt inquit, somnum suum : Et
 nihil invenerunt omnes viri divitiarum in
 manibus suis*, psal. 75. Adjungit Seneca philo-
 sophus, ipsæ voluptates eorum trepidæ & va-
 riis terroribus inquietæ sunt subitque, cum
 maxime exultant cogitatio hæc : *Quam diu,
 &c De brevit, vitæ, c. 16.*

H * §. IV.

Illustria duorum exempla mundi renuntiationum amori.

Theodorus quidam nobili loco natus cum quodam die videret domi paterna ingentes fieri apparatus ad peragendam magnificè nescio quam celebritatem, considerans vesperam diei, finem festivitatis istius allaturam, abdidit se in secretiore domus parte multisque suspiriis & lacrymis mundanæ vanitatem deplorans statuit illi valedicere, & pompam eius cum religiosâ veste vitæque commutare, id quod brevi post perfecit à S. Pachomio in disciplinam susceptus. *In vita PP.* Narratur in chronicis Ordinis S. Dominici de Rolando quodam Cremonensi Doctore per celebri, qui consumpto una cum amicis suis festivo quodam die in multâ lætitiâ & variis oblectationibus; Demum nocte appetente secessit tot cogitationum volvens in pectore fluctus, quot fuerat interdum recreationibus delinitus. Quò recidère, dicebat apud se, ista mundi oblectamenta, quibus hodie abundavi? ubi nunc festivæ epulæ, delicatum vinum, joci, lusus, & saltus Societateque illa familiarium iucundissima, unde tantam percepi voluptatem, & hæc ipsa voluptas quo

quo devenit? Ex hac cogitabundâ tranfactæ
diei repetitione cognovit quod omnia mun-
di bona, revera tandem ad nihilum deveniant
tamquam aqua decurrens, ut loquitur regius
vates psal. 57. Itaque decrevit deserere impo-
storem mundum, & totum se mancipare
Deo, illique in religioso S. Dominici ordine,
reliquo vitæ tempore deservire. Hoc sane
modo magnus hic vir sapienter illusit delu-
sori suo. Utinam omnes ii qui illum in cap-
tandis hujus vitæ delectationibus imitantur,
in suscipiendâ quoque penitentiâ æmulentur
renuntiantes vanitatibus mundi, à quò quo-
tidie produntur & perduntur, atque spem om-
nem in Deo solo ponant, à quo decipi
nunquam possunt.

§. V.

*Quanto opere homines fugiant con-
temptum sui.*

Quemadmodum nihil est hominibus iur-
cundius acceptiusque honore & secun-
dâ nominis æstimatione, ita nihil ingratius
detestabiliusque contemptu & calumniis. Ad
hoc probandum facit quod historiographi
Galliæ narrant, respondisse quemdam egre-
gium belli ducem Carolo 7. Francorum Re-
gi, cui cum is singulari diligentia & constan-
ti fidelitate serviret, Rex illum tam pro me-
ri-

rito ejus quam pro suo in illum propenso
 fectu mirificè diligebat. Quare cum eum
 bi tam arctè conjunctum crederet ut nulli
 illecebris, nullaque violentia à se disjung
 posse putaret, quæsit aliquando ex eo, que
 tandem res posset ipsum abs se abalienare
 cui respondit: unus contemptus despectu
 que mei. Itane, subjunxit Rex, contemptus
 aliquis tui tantum apud te valebit? Sic est, ad
 jecit alter; & hoc velim, mi Rex, tibi persua
 deas, ita me majestati tuæ deditum, ut nullis
 unquam me blanditiis, nullis opum dignita
 tumque promissis omnes hostes tui in suas
 partes possint pertrahere abstractum à tuis
 Illud præterea mihi affirmanti credas, ita
 me animo comparatum, ut quicumque
 te casus involvet, idem involvet me te
 cum, una erit utriusque fortuna, ni
 hil fidem meam tibi obstructam dissoluet, ni
 hil amoris in te mei ardorem imminuet, ne
 dum extinguet; tecum vivere, pro te emori
 cupio. Verum mi Rex, unica mei contempto
 quæ forte nominis mei gloriam obscuras,
 tantum apud me valeret ut non dubitarem
 micitiæ nostræ renuntiare, & perfugere ad
 hostes tuos multo promptius quam si propo
 sitis omnibus mundi bonis ab iisdem invita
 rer. Eadem historia refert de Francisco hujus
 romi-

I. 4. 1.

nominis primo, quod post infelicem ad Paduam pugnam, licet ingenti esset animi dolore oppressus, ad matrem tamen consolandam scripserit in hanc sententiam: *omnia perdita sunt, salvo honore*. Pro eo enim habebat generosus hic princeps, quando nullius ipse negligentiae nomine accusari posset, nec proinde justam incurere hominum contemptionem ob devicti exercitus sui interuersionem, servasse se omnia servato honore suo.

§. VI.

Confusio eorum qui fidunt mundo potius quam Deo.

Sigitur verissimum est tam cupidos esse honoris homines tam abhorrentes à contemptu, ut qui maxime, quo tandem animo ferent fatalem illam ignominiam omnium maximam, quæ manet eos qui innixi favoribus humanis, aut propriis freti viribus, non nisi Deo, Deum deseruerunt, ideoque ab eo deserentur despecti & abjecti, abominabiles facti Angelis, exosi hominibus, derelicti à tota rerum creaturarum universitate? *Deus contemnit eos qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos psal. 52.* Injuriam longè maximam Deo irrogas ingratislime mortalium, quisquis limum terræ, fumum & vaporem evanidum, saccum vermium & brachium

brachium carneum præfers ejus infinitæ potentia ac majestati. Hujusmodi injuriam inultam feres, extremis suppliciis vindicandam? An ignoras Deum esse justissimum vindicatorem honoris sui, ejusdem verò vindicem severissimum? An ignoras sapientissimam ejus potentiam, cui omnia servantur pro nutu ac beneplacito suo, quâ quibusque causis ad quoslibet producendos effectus facillimè utitur, nec unquam intento frustratur eventu. Experientiâ quotidianâ videmus desideria multorum & negotia quæ prudentissimè concepta, rectissimèque videbantur ordinata, ab eo impediri ac everti ad confusionem eorum à quibus erant sine Dei consilio voluntateque suscepta. *Dominus dissipat consilia gentium reprobat autem cogitationes populorum & reprobat consilia principum.* psal. 32. Quæ nimirum non sunt conformia castissimæ ejus providentiæ, idque agit tam dextrè & feliciter, ut sæpenumerò quæ frustra videntur, confundant mundi prudentiam, fortis vincatur in fortitudine sua, & astutus capiatur in astutia sua, non enim est fortitudo, non est prudentia, non est *consilium contra Dominum*. Ipse infatuavit Consilium Abiaroni datum ab Achitophèle clarissimo omnium ætatum Davidis consiliario, cujus erat *consilium*

*consilium quod dabat teste scripturâ, quasi si
 qui consuleret Deum. 2. Reg. 16. Ipse dissipavit
 consilium Jeroboami, qui sollicitus confir-
 mare sibi suisque posteris regnum, abstra-
 cto à veri Dei cultu populo adorandos pro-
 posuerat duos vitulos aureos. 3. Reg. 12. Ipse
 irritam reddidit prudentiam Pharaonis, qui
 credidit posse se nomen nationemque dele-
 re Hebræorum, præcipiendo ut quidquid ex
 eis masculini sexus natum fuisset, projiceretur
 in flumen, submergendum Nilo. Exod. 1.
 Ipse frustravit impias spes synagogæ princi-
 pum qui putabant damnato JESU Christo ad
 ignominiosissimam mortem, posse se nascentem
 Christianam religionem in ipsis velut in-
 cunabulis extinguere, & hac ratione Rem-
 pub. suam tueri contra Romanos. Verùm ita
 Deus cuncta disposuit ipsisque mediis quæ
 politici illi ad suum finem consequendum
 excogitarant, usus obtinuit omninò contra-
 rium. Nimirum, *qui habitat in calis irridebit
 eos & Dominus subsannabit eos.* psal. 2 Et verò
 decet divinam majestatem, ut quibus armis
 sacrilegi mortales divinum conantur hono-
 rem oppugnare, iisdem victi suo excidant, da-
 ti in opprobria & ignominiam æternam, quæ-
 que contra Deum impiè jacula jaciunt, in eo-
 rum capita decidunt. Jam verò non solum
 Deus*

Deus ridebit in interitu eorum, qui spe-
 in hominibus ac infantiis falsis rerum crea-
 rum, quanquam illa Dei irrisio & sublatio
 tantum excedat omnem aliam quae fieri
 potest, quantum infinita ejus magnificentia
 incomparabiliter major est omni eo, quod
 Deus non est. Verum etiam Universi ordines
 caelestis hierarchiae atque omnium hominum
 cujuscunque aetatis, caeli quoque ac elem-
 ta, daemones ipsi & damnati, licet ejulantes
 criminis rei, conspirabunt cum Deo, & ride-
 debunt insensatos istos eorumque similes
 qui maluerunt inniti baculo arundineo, quam
 columnis firmamenti, qui vanitatem crea-
 rarum praetulerunt veritati & virtuti Crea-
 toris. Sic fiet hujusmodi, uti praedixit Propheta
*Super eum ridebunt & dicent: ecce homo, qui
 non posuit Deum adiutorem suum, sed speravit
 in multitudine divitiarum suarum & proce-
 lavit in vanitate sua.* Itaque non curia tantum
 caelestis universa, sed omnes insuper inhabi-
 tantes triplicis mundi regionis caeli, terrae
 orci, iusti & impii, homines & Angeli sub-
 sannabunt & dicent hominibus istis intem-
 perantibus in illos digito: *Ecce homo qui non posuit Deum
 adiutorem suum.* Nec solum ad tempus sub-
 brium se videbunt omnium in circuitu, sed
 opprobrium dabuntur sempiternum omnibus
 mundi & vanitatis amatores. §. VII.

§. VII.

*Huic confusioni ipsi mundi amatores causam
præbent.*

ET verò re bene consideratâ digni sunt ir-
risione æternâ quotquot eò insanissimæ
impietatis progrediuntur, ut cum diffiden-
tia Divinæ potentia ipsi ad succurrendum
non modo semper paratissimæ; sed multis
etiam certissimisque titulis oppignoratæ, ut
sic loquar, non verentur mendicare a creatu-
ris nescio quam vanam fragilemque opem.
Quid est hoc aliud quam velle anchoram na-
vigii figere in aere aut flatu ventorum, cum
nullo negotio jaci posset in continentem, aut
firmam rupem, atque omninò proximam?
Idem est ac si quis armaturus exercitum, ca-
taphractum, iuncos pro lanceis & festucas
traderet pro gladiis, aut in cineres daturus
montem Olympum scintilla stuppæ accede-
ret. Quis non rideret tam insanum & vanum
conatum? Hoc ipsum indicare videtur pro-
pheta, cum ait: *Erit fortitudo vestra quasi fa-
villa stuppæ, & opus vestrum quasi scintilla &
succendetur utrumque simul.* Isai. 1. Quam
multis hoc accidit, qui diu noctuque volvunt
animo, qua ratione possint augere divitias, si-
nes proferre imperii sui, reportare victoriam
ali-

aliquam, dignitatem speratam obtinere
 posteaquam omnem adhibuerunt conatibus
 dies multos adulationibus, noctem vigiliis
 consumpserunt, oleum & operam sepe
 disse experiuntur. De huiusmodi loquitur
 Propheta. *Concipietis ardorem & parietis
 pulam.* Isai. 31. Tales enim sunt vires, talia sunt
 auxilia quæ præstant creaturæ; imò nihil
 potius dicendum est cum eodem propheta
 59. *Confidunt in nihilo,* inquit, hoc est, fiducia
 suam ponunt in rebus fluxis & perituris. Quo
 inde sequitur? *Et loquuntur vanitates, consumpserunt
 laborem,* consumpserunt vitam & vires,
 res, corpus, & animam, nulli industria, nulli
 labori pepercerunt; quo fine? *Pepererunt iniquitatem,
 ova aspidum ruperunt, & tela araneæ
 texuerunt* Laborarunt sine ullo fructu
tela eorum non erunt in vestimentum, neque
*operientur operibus suis; opera eorum, opera
 stultitia & opus iniquitatis in manibus eorum
 cogitationes eorum cogitationes inutiles: vanitas
 & contritio in vis eorum.* Hic exitus eorum
 nempe infelicissimus, superatà charybdi
 incidunt in scyllam, ex uno malo in aliud, donec
 nec ruant in interitum sempiternum. Quis se-
 nus non iudicet huiusmodi mortales omnia
 se fannis & ludibriis scientes volentesque
 exponere. O rex gloriæ Domine virtutum

I. 4.

ne permitte obsecro ut incidamus in ejusmo-
 di opprobria & confusionem! Ecce nec cælū
 nos retinet nec terra; renuntiamus sceptris &
 infulis, hominibus & Angelis, ut in te solo
 spem nostram colloceamus. Non parentes, nō
 amici, non filii, non fratres, non sorores po-
 terunt imminuere fiduciam, quam habemus
 in te! Pupillus & Orphanus sum ego super
 terram, inquebat S. Bernardus ser. 15. in ps. 90.
Dominus susceptor meus & refugium meum,
Deus meus sperabo in eum: nec convertar aliō,
 de manu tuā accipiam escam meam fidens
 verbo tuo, quo promisisti quod enutries me.
 Si bona recipiam, tu donasti: si mala, tu libe-
 rabis me. Si consistant adversum me castra,
 & circumdent me inimici mei, si caro me ten-
 tet, si fremat diabolus; fortitudo mea & refu-
 gium meum tu es, quia tu solus idem perma-
 nes plenus sapientiā, plenus potentia, bonita-
 te, & misericordia erga eos, qui invocant
 nomen tuum: in te Domine speravi,
 non confundar in æternum.

* * *

CAPUT

CAPUT IV.

Quartum motivum ductum ex injuriâ quæ
inferunt DEO qui non confidunt
in ipso.

§. I.

*Cacitas hominum nimis confidentium
creaturis.*

MERITÒ Deus gravissimè offenditur in
quod quamvis non cesset demonstrare
nobis impotentiam creaturarum tam veterem
in singulis prope scripturæ sacræ paginis,
re ipsa quotidie ita cum oculis nostris ex-
bens, ut quasi palpare manu possimus in om-
ni occasione: quamvis etiâ repetitis moniti-
onibus præceptis non magis illis fidere atque inni-
scere quam baculo arundineo & tabulæ putre-
factæ, sed in omnibus actionibus nostris ad
confugere, suæque providentiæ nos nostris
que committere jubeat, cum amplissimis
promissis quod curam nostri geret parentis
instar, quod sic disponet res nostras, ut ad ma-
jus nostrum cedant emolumentum; nihilomi-
nùs minus adhuc inveniuntur homines tam
hebetes atque vecordes qui nec attendant
eum qui loquitur, nec ad id quod proponitur
nec moveantur iis quæ quotidie sentiant,
vel rationis expertes, vel magicis artibus fa-
ciuntur.

I. 4. 11

cinati videantur. Quanquam sunt verè omnes
humanae prosperitates, & jactantiae inanes, &
ut loquitur sapiens, *fascinatio nugacitatis*. & ut
psaltes, *universa vanitas omnis homo vivens*,
psal. 38. addit Apostolus: *præterit figura hujus
mundi*. 1. Cor. 7. ideoque illi fidendum non
est, non magis quam si ne esset quidem. Unde
& impii in inferno confitentur periisse vo-
luptates suas velut umbram, nec id ipsum, qui
super terram in vivis degunt, negare possunt,
intuentur enim quotidie vanitatem rerum
mundanarum, & experiuntur suo damno ea-
rum infidelitatem. Hæc tamen omnia non
sufficiunt ad persuadendum incredulis, ne
earum opem potius quam Dei implorent, ne
vanas earum mendacesque promissiones
præferant certissimis sanctissimisque Dei
promissis, quibus suam omnibus gratiam &
tutelam potentissimam offerens toties con-
firmavit.

§. II.

Pathetica Dei objurgatio hac super re.

Quæ cum ita sint, justissimè Deus queri-
tur de hujusmodi hominibus, eorum-
que diffidentiam ac infidelitatem gravi ob-
jurgatione accusat per Prophetam his verbis:
*Filiis hominum usquequò gravi corde, ut quid
diligo*

diligitis vanitatem & queritis mendacium

Quanta putas emphasi protulit illud *Vsq*
quò quasi diceret: nondum agnoscitis cœcitate
 vestram quam tot seculorum decem
 offuderunt oculis vestris hostes vestri visibiles
 & invisibiles, tot fallaciæ & miseriæ quæ
 que millium annorum quibus mundus hæc
 cœtenuis durat in illius notitiam vos non adducunt?
 memoria jam inde repetita tot mortalium
 qui vanâ ab eo spe delusi sunt, cui nihil
 jam reliquum nisi fera nimis penitentia
 & æterna confusio in iis, qui illa nixi per
 riere, nihil apud vos valet ut alienis tandem
 malis discatis sapere? *Vsquequò* gravissimi
 Tam perniciosi errores semperne suos habent
 patronos qui eos sequantur suoque alii ex
 plo commendent; Numquamne cœlestis lux
 depellet tantas terræ tenebras? nunquamne
 Dei veritas plus fidei obtinebit apud homines
 quam infidelitas creaturarum? *Usquequò*
 quò? *Usquequò* mundi amatores, usquequò
 velamen istud erit super oculos vestros? Ab
 infantia vestra usque ad senectam & extrema
 vitæ halitum diu noctuque, ætate & hyeme
 tam in necessitatibus vestris quam abundantia
 tiâ æternum captabitis nebulam istam & fructum?
Ut quid diligite vanitatem? Quid si
 vos delectat in vanitate creaturarum, ut De
 crea

I. 4. 111

creatoris vestri inducat oblivionem, & fiduciam, quam infallibili ejus veracitati deferre debetis, suadeat ponere in mendacio. Hujusmodi exprobrationes justissimâ cum indignatione per Prophetam Deus effundit contra mundanos homines qui per summam injuriam minus fidunt protectioni divinæ quâ vanissimæ promissioni nescio cujus terræ vermiculi. Hoc execrabile crimen est quod iram & indignationem accendit omnipotentis, quod ad vindictam provocat, quod armat deterram ejus, ne tanta impietas maneat impunita. Cætera quidem hominum vitia tolerabilia videntur, hoc verò sacrilegium prorsus intolerandum, quippe quod maximè adversatur Divinæ providentiæ, potentiæ, bonitati, & imprimis amoris & charitati Dei eminentissimæ, quæ, ut ita dicam, pupilla est oculorum ejus & medulla cordis. Sed concipiamus majorem, si licet, horrorem hujus impietatis.

§. III.

Quantopere fugienda vel unica Dei offensa

IN omnibus nostris actionibus nihil nobis debet esse commendatius, quam ut omnistudio Dei honorem & conscientiæ nostræ integritatem illæsam inviolatamque, custo-

diamus, neque permittamus aliquando
quocunque peccato etiam levissimo sive
sive ille violetur. In quem finem valde ex-
dit & in primis necessarium est, ut priusquam
aliquid aggredimur, examinemus diligenter
actionum nostrarum motiva, media, finem
omniaque studiosè perlustremus ne qua
repat Draco ille infernalis & venenum suum
infundat, quo incautè mente concepto po-
ceamur nobis optatos successus. Sane nunquam
deberemus sine horrore ac tremore; com-
missi contra Deum aut committendi peccata
alicujus meminisse. Cum autem Deum dico
Dominum dico infinitæ majestatis, qui habet
clavem abyssi in manu sua, & aperit quas
nemo claudit, inferni portas, ut detrudat eos
ternum puniendos qui contra se delinque-
supremum dico Monarcham totius universi-
ens entium, Alpha & Omega, principium
finem omnium creaturarum rerum: qui ce-
lum & terram replet gloriæ suæ lumine, cu-
jus fulgore perstringuntur ipsi Seraphini
obtus, nec valentes sustinere, tegunt facies
suas à magnitudine majestatis ejus. Proinde
nec incendium ullum, nec inundatio aquarum
nec contagio, nec jactura honoris amicorum
aut quorumcunque bonorum æquè extime-
cenda sunt atque unica Dei. Opt. Maximii o
feda

I. 4. 11

fenſa. Hunc enim ſi inimicum habemus, quid
 reliquum eſt ſpei? Nullius nobis amicitia aut
 ſalutaria aut utilis aut honorifica eſſe poteſt,
 cum verò tempus advenerit infligendæ nobis
 poenæ, in nullius erit ſive hominis, ſive An-
 geli quantumvis nobis amici poteſtate impe-
 dire quo minus de nobis pro delicti gravita-
 te, juſtiſſimã ſumat vindictam. *Intelligite hæc
 qui obliſciſimini Deum ne quando rapiat, &
 non ſit qui eripiat.* pſal. 49. Propterea excla-
 mat Apoſtolus: Hebr. 10. *Horrendum eſt inci-
 dere in manus Dei viventis, quem David ap-
 pellant Deum ultionum Dominum.* pſal. 93. Sa-
 piens quiſque in omnibus conſiliis & actioni-
 bus ſuis illud ſtudioſè cavet, ne quid agat cõ-
 tra honorem regis, principum aut Magiſtra-
 tum; hi enim longas habent manus & cum
 volunt, poſſunt ſe vindicare, nec ad hoc facile
 poteſt illis cauſa deeſſe. Nobis quoque in
 quotidianis negotiis noſtris ſolet eſſe non
 minimæ curæ, ne quem iritemus contra nos
 dicitque ſibi quilibet: quid lucror, ſi propter
 rem levis momenti exoſum me civibus fa-
 ciam: poterit hic vel ille aliquando par pari
 reddere aut plurimum commodi aut plus dã-
 ni reponendo. Quod ſi tam ſolliciti ſumus
 ut amicitiam conſervemus cum unoquoque
 hominum; fieri poteſt, ut nihil noſtra in-
 tereſſe

teresse putemus, sive amicum Deum, sive
amicum habeamus? Deum inquam, cui
facilius quam vitæ nostræ gaudia aut alia
aliis oblectationibus cumulare cum ipsi
cuerit, aut facere ut extrema gaudii ludæ
occupet subitâ & funestâ catastrophe. De
dico qui nocte unâ occidit omnia primoge
nita Ægyptiorum divinis mandatis resisten
tium. Exo. 12. Qui momento uno curus Pha
raonis, & exercitum ejus submersit in ma
rubro. Exo. 14. Qui percussit per Angeli
suum una nocte centum octoginta quinque
millia Assyriorum in castris, quo tempore
victorias ipsi sperabant & triumphos. Hinc
Deum tremendæ majestatis habere inimici
parvi æstimabimus? Qui obmutescere facit
eloquentes, & linguas infantium facit esse de
sertas: qui explodit sophismata philosopho
rum, & ut S. Job ait: *Adducit consiliarios in
stultum finem & iudices in stuporem. Baltheus
Regum dissolvit, & praeingui fune renes eorum
optimates supplantat, deponit potentes de sedibus
gloriam eorum in pulverem reducit. Magister
Dominus quis restitit ei & pacem habuit?* Job
12. Hinc B. Magdalena de Pazzis dicebat mor
riens: Hodie discedo ex hoc mundo & pro
teor nunquam potuisse me satis capere, quæ
modo audeant homines Deum Opt. Meo

mum offendere. Hilarion de Costes.

§. IV.

Qualis sit offensa Dei, nolle Deo fidere.

Am verò ut amplius cognoscamus illam quorundam hominum impietatem & fugiamus studiosius, dico non vacare nos Dei offensa & offensa Deo præ aliis maximè invisà & intolerabili, quotiescunque aggredimur aliquid sine invocatione divini auxilii, aut æstimatione illius, perinde ac si nullum esset ab eo sperandum, fisci potius amicis nostris & humanis innixi mediis atque industriis nostræ, quæ sunt paleæ concisæ, aut rivuli aquarum currentes, ut S. loquitur Gregorius hac super re, non ita dexteræ Dei omnipotentis appendit molem terræ. l. 12. c. 2. Ubi etiam considerat quod non solum videamur Dei gratia non indigere ad nostri conservatiōem, verum etiam multa agamus ipso invito & modis vetitis atque ab eo prohibitis. Nam cum dedignemur ad Deum recurrere propter nimiam quam in creaturis ponimus fiduciã, nunquid hoc ipso satis ostendimus nos ipsum minimè pertimescere, imò provocare, ut sic dicam, ut faciat pejus aliquid, si possit. Sic enim circumvallatos nos æstimamus amicis,

divitiis, nominis æstimatione & prudentia
 sumus inexpugnabiles. Ad honorem tem
 pertinet, ò magne Deus, confundere hoc
 crilegum hominum genus, qui audent tam
 insolentia detrahere nomini sancto tuo? *Q*
uodisti observantes vanitates supervacue, quomodo
 modo ferre potes tantam iniquitatem? Sed
 gò grande malum est actiones nostras pec
 cato inficere, quantum erit eas peccando
 choare peccando continuare, & peccando
 nire, & quidem peccato oblivionis Deum
 contemptus auxilii ejus? Scelus est sine dubio
 omnium maximum, & origo malorum
 nium, everfio fortunarum nostrarum & tem
 bonorum temporalium, & æternorum. *N*
ecquid sperare boni possumus, si autor bono
 norum omnium nobis non faveat? Quis nos
 bis benedicet, si Deus maledicat. si punire nos
 velit, quis eripiet nos de manu ejus, aut aver
 ter iram ejus, & vindictam à nobis? Et verum
 quomodo potest non punire ejusmodi pre
 sumptionem tam injuriosam gloriæ ejus, &
 adversantem immensæ ejus bonitati & pro
 videntia?

§. V.

Punitio hujus offensa.

Idecirco concludo quod præter multiplicatas
 poenas quibus castigantur aliorum peccata

I. 4.

torum rei, iis qui hoc crimen committunt, innumeræ aliæ meritò infliguntur. Ob contemptum auxilii divini, destituuntur omni ope creaturarum, & quibus maximè confidebant, ab iis primùm omnium deseruntur & produntur. Cælestem subtrahit Deus gratiam ab eo cuius cor terrenis affixum: immittit lucrum & avertit quæstum à domo ejus qui in his beatitudinem suam ponebat; inducit verò onera & inopiam. Huic sceminæ maritum eripit, in quo ipsa sese superbè jactabat: istam familiam replet numerosa prole quæ dissipet omnia: in aliâ litem excitat in quam fortunæ omnes expenduntur: huic pereunt fata terræ, boumque labores, & omnis spes villæ, in quâ gloriabatur, grandine succiditur: alteri æstu & siccitate: & cui pepercit temporū tēpestatumq; iniquitas, hic in rapinam cedit prædonibus, & in prædam militibus: hodie alius indiget mutuis centum aureis, paulo post quingentis, & denuò quingentis aliis, denique pensio annua superat ipsam summā capitalem: tandē huic tali *veniet quasi viator egestas & pauperies quasi vir armatus* prov. 6. id est paulatim, sensim sine sensu paupertas illi obrepit, à qua expedire se nequeat: si denique hic hospes cujuscumque domum familiamque depopulatur, & nihilominus Deus

I s

videat

videat se à dominis domus huiusmodi ad
 contemni & postponi creaturis, earumque
 potius subsidium quæri omni studio acco-
 tu, ut per fas nefasque per fraudes & dolo-
 jacturam resarciant, aut sibi suisque dome-
 cis necessaria suppeditent, Deus, qui est hostis
 summè metuendus si quem nominatim pe-
 sequitur, non remittit indignationem suam
 donec in nihilum redigat istiusmodi perva-
 sa consilia, prudentiamque humanam dilu-
 pet, adeo ut quanto magis tales conantur ex-
 tricare se necessitatibus suis, tanto plures
 intricentur, sicut Petrus ambulans super aquam
 deficiente in Christum fiducia, Matth. 14
 tanto mergebatur profundius, quanto magis
 nitebatur propriis se viribus attollere & fi-
 ctibus eripere Hoc est illud vae, & hæc maledic-
 tiones sunt, quas Deus effundit in eos qui
 præpostera prudentia divinæ immemores
 providentiæ mendicant infeliciter vanam op-
 pem à creaturis. *Vae filii desertores dicit Domi-
 nus per Prophetam Isai. 30. ut faceretis consi-
 lium & non ex me: & ordiremini telam & non
 per spiritum meum, ut adderetis peccatum
 per peccatum. Qui ambulatis ut ascendatis in
 Ægyptum, & os meum non interrogastis. Spe-
 rantes auxilium in fortitudine Pharaonis, &
 habentes fiduciam in umbrâ Ægypti. Et*

vobis fortitudo Pharaonis in confusionem & fiducia umbra Egypti in ignominiam. Et alibi per Prophetam male ominatur iis, quos propter vanas eorum observationes & spes, cogitur sua protectione destituere: *Va eis*, inquit, *cum recessero ab eis.* Ose. 9. Væ omnibus incredulis & diffidentibus, qui abijciunt Deum; contemptus enim ab illis recedet & auferet secum omnem, quam sperare poterant felicitatem.

Exempla Punitionis divinæ ob hanc injuriam.

§. VI.

Ruina Saülus. 1. Reg. 15.

Missus à Deo Propheta Samuel Dei nomine mandaverat Saüli Regi ut cum exercitu proficisceretur contra Amalecitas eosque multorum criminum reos ad interuersionem deleret, demoliretur universa populi illius & interficeret à viro usque ad mulierem, & parvulum atque lactentem, bovem & ovem, camelum & asinum: Nolebat Deus ut ulli viventium parceret, ne quid esset reliquum ex tam nefaria gente. At humanâ prudentiâ mandat hoc interpretatus Saül cum expugnatis urbibus, totam regionem victor obtinisset, non paruit illi eo modo quo jus

I. 9. 11

sus erat, sed omne vulgus interfecit in
 gladii, ait sacer historicus, & apprehendit
 gag Regem Amelec, vivum, pepercitque illi
 optimis gregibus ovium & armentorum, & ve
 stibus & arietibus & universis quæ pulchra
 rant, nimirum ut ex iis offerret Deo sacrificia
 existimans melius esse ea reservare in holo
 causta & victimas Deo cum gratiarum actio
 ne immolanda, quam ea sine utilitate ul
 perdere. Verum displicuit Deo prudentia
 hæc præcepto suo contraria, missusque per
 victoriam Samuel ad Saulem severissime co
 jurgavit eum quod non obedivisset voci Do
 mini, ejusque inobedientiam peccato an
 landi & sceleri idololatriæ comparavit, ideo
 que illi à Deo ablatum esse regnum denun
 tiavit. Non hic constitit peccatum misere
 principis, sed in majorem prolapsus impiete
 tem; adiit post mortem Samuelis mulierem
 quandam habentem Pythonem ut hæc Sa
 mulalem suscitaret ab eoque acciperet respon
 sum divinum in angustiis quibus preme
 tur. Deo igitur permittente suscitatus est
 Samuel, sed audito eo: *Quid interrogas me
 cum Dominus recesserit à te?* 1. Reg. 28. *Statim
 Saul cecidit porrectus in terram.* Nec mirum
 post evenerunt omnia quæ Samuel prædixe
 rat; nam exercitus Saulis fusus fugatusque

I. 4. m.
à Philistæis, filij eius occisi, ipse ad eas redactus est angustias, ut arrepto gladio seipsum transfoderet ut effugeret ignominiam captivitatis. 1. Reg. 31. Sed incidit in mortem multò ignominiosiore. Hic fructus est prudentiæ humanæ qua mundi sapientes tamquam specioso velamine consilia sua protegent, nec dubitant per summam injuriam Dei contemnere mandata ut suis indulgeant cupiditatibus existimantes non esse meliorem providentiam quam media excogitare pertingendi ad finem intentum quibuscunque tandem modis. Verum audiamus quid de huiusmodi hominibus eorumque quolibet dicatur. *Invenient, inquit Propheta eum omnia mala, & afflictiones, ita ut dicat in illo die. Verè quia non est Deus mecum, invenerunt me hæc mala.* Deut. 31. Nimirum non est infamia, non est paupertas, non malum ullum quod non aliquando eveniat ijs qui derelinquunt Deum. Quæ secundis rebus affluentibus non timebant, ea cum accidunt, hanc veritatem exprimunt vel ab invitis: Verè quia non est Dominus mecum, hæc patior: ipsas damnatorum pœnas jam videor sustinere, nec pace fruor, nec gaudium ullum percipio, diffluunt omnia bona mea, & circumdant me undique mala, inimici mei prævalent ad-

versum me, & à fortuna impulsus conatus
in abyssum miseriarum omnium precipitatus
dare,

§. VII.

*Ruina Regis Asa, imperij Orientalis, &
Volsy.*

Asa Rex Juda foedus olim iniit cum Rege
Syriae missa ad eum auri argentique
genti summa ex thesauris tum regijs tum
pli 2. Paral. 16. ut ab eo auxiliares copias ob-
tineret contra Regem Israel. Quo facto obli-
dit exiguam se in Deo habere fiduciam, re-
jus tamen opem in omnibus praesentissimam
fuerat expertus, ut aliunde implorandi cau-
sam nullam haberet. Idcirco quoque hac super-
te graviter reprehensus est à Propheta in haec
verba: *Quia habuisti fiduciam in Rege Syriae
& non in Domino Deo tuo, idcirco evasit Syria
Regis exercitus de manu tua. Nonne Aethio-
pes & Libyes multo plures erant quadrigis &
equitibus & multitudine nimia, quos cum Do-
mino credidisses, tradidit in manu tua? Orati-
onem Domini contemplantur universam ter-
ram & praebent fortitudinem huic qui corde pro-
fecto credunt in eum. Stulte igitur egisti &
propter hoc & praesenti tempore adversum te
bella consurgent. 2. Paral. 16. Dictum factum*

ut ex decursu historiae licet intelligere.

Hujus quoque punitiois insigne exemplum est occasus Imperij Orientalis, qui cœpit ex eo tempore quo Isaac Comnenus curavit in moneta insculpi imaginem suam cum hac impia inscriptione: Debeo me ipsum mihi, erat à prius Christi Salvatoris nostri effigie quam ejus prædecessor Joannes Zemiscanummis impresserat, cum hac Epigraphe: Dei gratia. Hæc tesserae fiduciaque variatio, Reip. quoque status funesta immutatio fuit. Nam ex eo tempore cœpit quotidie in pejus ruere subtrahente Deo præsidium & protectionem suam, donec in prædam cederet barbaris qui etiamnum imperium illud obtinēt. Hac tam diuturna vindicta declarare nobis voluit Deus quam molestè ferret istius sacrilegi hominis injuriam qui sprete divina ope & sanctissima providentia, tantum de suis præsumeret viribus ut non magis ab alio quocunque quam à semetipso dependere se existimaret.

Aliud divinæ vindictæ memorandum exemplum suggerit historia præteriti sæculi de Volsejo qui excitato schismate illius in Anglia quo adhuc flagrat, autor incendij fuit. Hic homo, inquit Sanderus ex infimo loco ad supremam in regno dignitatem eVectus in
om-

I. 4. 11

omnium honore fuit, adeo ut præcipui Angliæ nobiles in ejus admitti amicitiam potestati magni ducerent: externi etiam Principes eam ambirent & colerent studiosissimè. Inter alios Carolus Quintus Imperator tanti eum faciebat ut crebras ad eum literas propria manu daret cum hac subscriptione. Filius tuus & cognatus Carolus. In hac hominum admiratione Deo connivente tam diu versatus est, donec eò progressus est confidentiæ ut sibi soli sufficientissimus videretur, nec vel aliis indigere amici gratiâ, vel inimici potestati de gradu de jici posse se existimaret; at hoc impiè etiam temerarius quod putari posse se divinæ providentiæ ordinem invertere, & separare id quod Deus conjunxerat. Nam jactare ausus fuit, quod ipse divortium regem inter & reginam autor extitisset. Verum quassato fundamento superbum illud honoris ædificium brevi corruit. Nescio quis ventus in curia contra eum exortus decumanam illi civit tempestatem à summo hominum fastigio præcipitem dedit in abyssum opprobriorum. Exiguo temporis spatio gratiâ, officio, bonis omnibus se vidit excidisse relegatum in pagum quendam & paulo post condemnatum tanquam læsæ Majestatis reum & captivum se duci Londinum in præ-

sentia
perati
potas
rum
mina
hono
tes dig
Angli
ulque
& mu
funda
nos fa
tia di
cujus
go qu
Dei g

Quin
ha

A

I. 4. 11
sentia totius regni nobilitatis tanta cum desperatione ut rumor fuerit in via venenum potasse ut vitæ suæ ignominiam citius abrumperet. Post mortem octodecim illi nomina imposita, quorum quindecim totidem honoris tituli erant quasi per gradus crescentes dignitatum usque ad supremam Papæ in Anglia posteriora tria gradatim decrecebāt ulque ad nihilum. Hic exitus est politicorum & mundi sapientum qui super infirmis adeo fundamentis se stabilire quærunt & humanos favores præferunt gratiæ & benevolentia divinae exemplo hujus infelicis Volseij cujus extrema verba hæc refert Sanderus: Ego quia regis non Dei gratiam quæsi, hinc Dei gratiam amisi & regis non acquisi.

CAPUT V.

Quintum motivum ductum ex diversis instantiis quas Christus Dominus facit argumentando à majore ad minus, & à minore ad majus.

§. I.

Proponitur Christi argumentum.

Aliud motivum efficax quod Christus Dominus in primis urget ad excitandam

dam in nobis fiduciam super omnia circa
 temporales, circa quas illa infirmior videtur
 & remissior, Magistri eloquentiæ appellat
 argumentum à majori ad minus aut è contra
 à minori ad majus. Quo divinus ille Orator
 frequenter usus est tamquam validissim
 præcipuè in hac materia, cui ut sua lux afflu
 geat magis omnibus, deducam nonnihil
 explicabo literali & vulgari paraphrasi. Illud
 igitur proponitur apud S. Matthæum cap. 6
 à Christo Domino ijs verbis, quæ sanè apud
 nos plus etiam valere debent, quam apud
 ipsos Apostolos tunc cum ea audiebant, siquid
 dem Christum Dominum nondum viderant
 subiisse mortem Crucis, nec instituisse sacro
 sanctum pretiosi corporis & sanguinis susce
 pamentum in salutem animarum nostrarum,
 sicut nos eum fecisse jam novimus, id quod
 pondus addit his instantijs.

§. II.

*Prima instantia: Qui curam habet anima
 vestra, habebit & corporis.*

NE solliciti sitis anima vestra quid mandu
 cetis, neque corpori vestro quid induamini,
 nonne anima plus est quam esca, aut corpus
 plusquam vestimentum. Perinde ac si diceret
 cælestis Magister in persona sanctissimæ

Trinitatis: considerate obsecro quantæ mihi
curæ sint animæ vestræ, postquam eas con-
didi ad imaginem & similitudinem vivam
divinæ meæ essentiæ instructas jam tum ab
initio creationis earum omnibus facultati-
bus, qualitatibus, atque inclinationibus ne-
cessarijs. Videte num quid omiserim quo mi-
nus eas evcherem ad sublimem ordinis su-
pernaturalis perfectionem ad quam eas de-
stinavi, Præfeci illis Angelos ad custodiam,
gratijs meis favoribusque præventas corro-
boravi, illustrationibus cœlestibus illumina-
vi: dedi illis Concionatores, & Doctores ad
instructionem. Præposui illis hunc præmium
infinutum, cuius amore pertraherentur ad
virtutem: inde supplicia similiter infinita;
quorum timore avocarentur à vitijs & pec-
catis. Disposui illis varias vario ordine crea-
turas, quibus tanquam totidem gradibus ac-
scalis ascenderent ad cœlestem gloriam. Jam
verò postquam illis omnia donavi; dedi etiã
memetipsum & quidem dedi me omnibus
modis & titulis quibus me creaturæ possum
communicare, adeo ut & corpus meum & a-
nimam meam & divinitatem meam illis de-
derim in cibum & potum. Quod si hæc ve-
rissima Christianæ Religionis dogmata non
creditis, quid Christiani nomen usurpatis? Si
verò

I. 4. 17.

verò creditis, quæ ratione potestis timere
 denegem vobis quod ne formicis quidem
 muscis abnego, cum præfertim ea vobis ele-
 gitus sim quæ Cherubinis atque Seraphicis
 non concessi? An putatis tot tantisque
 in animas vestras collatis beneficijs, tamen
 mitem me fore, ut corpora vestra deserviant
 in necessitate, aut dedigner donare id quod
 nihilo mihi constat, postquam tam large
 fuseque donavi quod permagno mihi stetit.
 Sed & quo pacto potestis indies petere the-
 sauros divinæ gratiæ, cujus unus gradus
 iam minimus excellentior est omnibus na-
 turæ donis, eosque certa cum spe obtinere
 flagitare, & tamen diffidere de obtinendo
 bono nullius pretij? Tam exiguum in vobis
 est lumen ingenij & rationis ut non percipia-
 tis fallacias hostium vestrorum, qui id agunt
 ut speretis quidem res difficiles, modo diffi-
 datis circa alias? Quid refert quâ parte vos
 invadant, si expugnent & impediant fiducia
 in me collocandam, inducendo vos in dubi-
 tationem de mea vel potentia vel bonitate
 quacunque in re? Quid refert sive loro sitis
 sive catenâ nexi, si semper terræ adhaereatis
 affixi? Aperite vel modicum oculos, & scietis
 pudebit vos quod ad tantum rationis & fidei
 qua illustravi vos, lumen sic caligetis. Nunc

anima plus est quam esca? Vos speratis à me dona gratiæ & gloriæ animarum vestrarum quæ sunt bona gratuita, supernaturalia, infiniti pretij; & potestis diffidere de necessariâ corporis sustentatione, quam jure naturæ animalia quæque exigere justè possunt à creatore suo; æquum enim est, ut, qui vitam dedit det etiam necessaria ad eam conservandam. Si igitur non minus est corpus quam anima opus meum, & illud ipsum formavi & conpegi manibus meis tale, quale est, putatisne quod obliviscar providere illi de rebus necessarijs ad ejusdem conservationem? Timeatisne quod minus sim sollicitus de vobis quàm de pullis corvorum quos à parentibus in nido desertos ego ipse velut nutritius pasco. Videte obsecro quam prudenter vestra hæc diffidentia fundata sit.

Aut Corpus plusquam vestimentum.

NUm præterea timetis ne vestimenta vobis desint? Quasi verò ille divinus opifex qui formavit membra vestra, compegit ossa, emollivit viscera, extendit venas & arterias, & tam miram partium varietatem cōjuxit alijs alijs innectens admirabili Sapientia & œconomia tanta, ut si omnes in linguas versæ erumperent in voces, nunquam pro-
me-

merito laudarent Conditorum suum. Quam
verò inquam ille opifex providentiam suam
aut charitatem desiderari patiatum ut non
tribuat quo tegatis nuditatem vestram aut
contra injurias tempestatum elementorum
que vos communitatis? ille qui vestra morta-
li carne se induit, licet immortalis gloriâ ple-
nus & majestate eamque ad thronum sacro-
sanctæ Triados evexit, ubi illa nunc affidet
ad dexteram Dei, relinquetne eam in probre-
sæ ignominia nuditatis?

Deinde aliam proponit considerationem
non minus efficacem hac in re a floribus hor-
torum & agrorum deductam. *Considerate li-
lia agri quomodo cresunt, &c.* Denique me-
mentote quod qui gratiæ autor est, idem est
& naturæ. Si ergo in supernaturalibus donis
tam liberalem atque magnificum sese ostē-
dit, nolite putare quod se in bonis inferiori-
bus & terrenis quæ cum illis cœlestibus in
comparationem venire non possunt, cuique
elargiendis parcum & avarum exlubebit.

§. III.

Secunda Instantia.

Cui curæ sunt Volucres, eidem curæ sunt
& homines. Christus Dominus aliâ ur-
get instantiâ ad fiduciam his verbis: *Respicit*

*volatilia cœli, quoniam non ferunt neque me-
 tunt neque congregant in horrea: & Pater
 vester cœlestis pascit illa; Matth. 6. v. 26. Et
 quamvis sub dio morentur, non timent ta-
 men nocturnum frigus, nunquam accedunt
 ad ignem ut rigorem tempestatis leniant.
 Ignis conditor non indiget illo ad volucrum
 genus quantumvis tenerum calefaciendum:
 Innumeris alijs supplere modis novit quos
 in thesauris divinæ suæ Providentiæ recon-
 ditos habet, At nonne vos magis pluris estis il-
 li? Quæ comparatio avium ad homines?
 Nonne vos multo nobiliore genere, & ad ex-
 cellentiorem finem conditi estis quam brutæ
 ani mantes? proinde quanto est naturæ ve-
 stræ dignitas sublimior tanto Dei erga vos
 amor & cura incomparabiliter est major.
 Quid ergo dubitatis modicæ fidei? Sed hic
 attentius consideranda sunt illa verba: *Pater
 vester cœlestis pascit illa.* Quasi dicat: si Deus
 Pater vester tantâ bonitate & providentiâ se
 impendit pascendis avibus quæ omnes in u-
 sus vestros & commoda productæ sunt, quã-
 tam putatis illum habere vestri curam, quã-
 to affectu vobis providere, vobis quos vivos
 divinitatis suæ agnoscit imagines, quos filio-
 rum loco habet, quibus regnum suum in hæ-
 reditatem promisit, quos sic dilexit ut filium
 suum*

suum unigenitum increatum & incarnatum
 tradiderit in manus Carnificum & in mo-
 tem ignominiosissimam & acerbissimam, ut
 illius morte vos in familiam suam adoptaret
 & cohæredes faceret, socios ac fratres
 sui dilectissimi Pro eo quod de se divina Sa-
 pientia ait: *Cum eo eram cuncta componere*
 Vatablus legit: *Cum eo eram velut nutritus*
 Unde ex SS. Patribus quidam ut ostendat
 matribus obligationem quam habent nu-
 triendi liberos suos proprio lacte, cui ut que-
 rant, solent plerumque conducere mulieres
 extraneas & incognitas, quibus eos lactem
 dos tradant, tamquam rationem efficacissi-
 mam adducunt exemplum Dei Creatoris
 qui per seipsum nutrit ac pascit omne animam
 qui ipsis etiam formicis & muscis dat escam
 quæ tamen viliores sunt, quàm aves, ipse
 præparat annonam formicis in tempore opor-
 tûno, & sternit, muscis mensam in palatijs
 regum & in tugurijs rusticorum, Si ratio
 sollicitè providet his vilissimis bestiis, quæ
 creaturas suas agnoscit, ut quantumvis con-
 temptibiles videantur, nihil tamen illis deesse
 se patiat, creditisne quod non æquale
 saltem curam habeat eorum, quos *confitemini*
super opera manuum suarum, quibus sustinetis
omnia, oves & boves, & pecora campi, volucres

I. 4.

caeli & pisces maris? Si tanta praestaret servis filiorum suorum, quanto majora praestabit ipsis filiis suis, quos instituit haeredes, quos vocat gaudium suum & viscera sua? *Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* Rom. 8. Vir Seraphicus S. Franciscus tantam habebat in Deo fiduciam circa res temporales ut cum quodam die Assisium convocasset religiosos ordinis sui ad quinque millia, considerans illos tanquam alumnos divinae providentiae, disertè veruit, ne quisquam sollicitus esset pro necessaria illis sustentatione. *Lactate*, inquebat cum Psalmista, *super Dominum curam vestram & ipse vos enutriet.* psal. 54. S. Dominicus qui huic negotio praesens aderat, timebat ne isto agendi modo Deum tentare videretur, sed paulo post attonitus spectavit apportari undique abundantissime tam utensilia quam quae ad victum essent necessaria: quare ita permotus est S. Dominicus ut contingerit suis etiam Religiosis annuos redditus adimere existimans ordinem suum melius in divina providentia, quam in terrenis mundi bonis fundatum iri.

K

§. IV.

Qui dat corpori formam & staturam, tribuit etiam reliqua illi necessaria.

CHristus Dominus ac Magister nos-
trus in S. Matthæum cap. 6. ter-
tium adjunxit considerationem in hanc senten-
tiam. *Quis autem vestrum cogitans potest
ajicere ad staturam suam cubitum unum?*
participium latinum: *Cogitans*, non habet
tam vim atque energiam, quam habet *Cogitatio*
cum *respiratio*, quod significat ruminare
studio & cogitationem in diversa parti-
cula. Quod autem dicit de statura corporis,
potest dici potest de magnitudine honorum,
gloriarum, aliorumque bonorum quæ non
sunt à Deo dependent quam corpus & anima
nostra, ideoque quæ ipse omnipotens
sua staturam corpori nostro determinavit
illique suam tribuit proportionem & dimen-
sionem descripsit, eadem definiuit cetera
partem nostram, iisque terminum ponit pro
placito suo, quem nullis viribus nostris
illisque laboribus proferre ac dilatare pos-
sumus. *Quia neque ab oriente neque ab occidente
neque à desertis montibus, quoniam Deus*

I. 4. 11

dex est, hunc humiliat, & hunc exaltat. psal.
 74. Quarene felicitati temporum, nec ho-
 minum industriae, nec opportunæ occasione
 adscribas secundam fortunam & optatos, si
 quos fortitis rerum tuarum successus. Deus
 est qui determinat, qui ordinat, qui dividit &
 distribuit omnia, pro ut ipse iudicat expedire
 ille pauperem facit & ditat; humiliat & sub-
 levat; suscitatur de pulvere egenum, & deponit
 potentes de sede. incrementum dat & decre-
 mentum quibus voluerit. Nisi Dominus cuo
 steterit civitatem, frustra vigilat qui custodit
 eam psal. 127. Quasi dicat Propheta: sine Dei
 auxilio humana præsidia, munitiones & ap-
 paratus bellici urbi non proderunt, nec ho-
 stem excludunt à mœnibus. Eodem refertur
 debet quod Sapiens adnotavit in proverbijis
 in te familiari discrimen inter homines: *Alij,*
inquit, dividunt propria & ditiores fiunt, alij
rapunt aliena & semper in egestate sunt. Un-
 de hoc, nisi à Deo, qui benedictionem suam
 impertit illis, his meritò subtrahit? Quid ergo
 anxius geris sollicitudines & affligis te pro
 huius vitæ bonis, quippe quæ non à tuâ pen-
 dent sollicitudine sed à Dei munificentia. Il-
 lius te sanctæ providentiæ sine anxietate cõ-
 mitte, qui corporituo organa contulit, facul-
 tatesque congruas, non decrit in providendis

medijs ad illorum conservacionem necessarijs. Facilius siquidem est supeditare homini alimentum quam sufficere vires & facultatem illo ipso utendi & convertendi instantiam aliti. Cum igitur quod difficilius tam liberaliter donavit, noli existimare quod facilius est, tibi denegaturum.

§. V.

Fiducia in Deum non debet fovere negligentiam & otium.

AT dicet aliquis: conferam ergo manum in sinum expectans dum Deus ampleat promissa sua & præstolabor in otio vineæ providentiæ munera? Quid verum erim faciet familia mea, quid famuli, quid gometipse, & quid fiet bonis hæcenus a me partis si non ea labore atque industria cultus fuero augere? Verum facile respondeo ad hanc imperitorum objectionem; ut mediocriter sapienti satisfaciat, Tantum enim abest ut Deus nos velit in otio vivere, ut lud vel maximè prohibeat & in sudore vultus jubeat nos lucrari panem nostrum. *Labores manuum tuarum quia manducabunt.* Propheta, & Apostolus: *Qui non laborat, manducet.* Non tamen vult Deus, ut hic labor cum anxietate & nimia sollicitudine a nobis

I. 4. 11

fufcipiatur, aut cum inordinato lucrandi de-
fiderio, præpofteroque metu, ne commodi-
tates defint, ne unquam quod fatis fit, fuppe-
tat. Hoc fignificare voluit Chriftus illis ver-
bis; *ne folliciti fitis*, Ceterum vult, ut quisque
iuxta vires fuas honeftè moderatèque fe oc-
cupet, & obligationi ftatus fui atque condi-
tionis faciat fatis. Simul etiam defiderat, ut
impigrè respondeamus divinis inspirationi-
bus, quibus exhortatur nos ad affiduum in
fanto fuo fervitio progreflum ad indefef-
fum falutis noftre ftudium. Atque ita certò
nobis perfuadere debemus firmitissimeque
credere, quod ipfe non minus defuturus fit
nobis in fuppeditandis vitæ neceffarijs, quàm
in reddenda poft mortem cœlefti gloriâ fi
eam bonis operibus fuerimus promeriti. Il-
lud inquam credere debemus eadem certitu-
dine, qua ejus confitemur omnipotentiam,
fapientiam, bonitatem, mifericordiam, reli-
quasque infinitas perfectiones; ficut eundem
credimus unum in naturâ, & trinum in per-
fonis. Siquidem aliæ omnes veritates Evan-
gelicæ non magis facrarum Scripturarum te-
ftimonio confirmantur quam ifta de qua lo-
quimur. Lib. 2. c. 5. Ad extremum denique il-
lius capituli invitans nos oftendit qua ratione
votorum noftrorum fieri compotes possi-
mus.

mus. *Quarite ergo, inquit, primum regnum
Dei & iustitiam eius, & hac omnia adde-
tur vobis.* Hic est ordo quem servare oportet
ne fallaris. Habe primum curam animæ
& invenies qui gerat curam corporis tuum
mor esto salutis tuæ æternæ eamque quoti-
diano virtutum exercitio confirma, & expe-
rieris res temporales tibi non defuturas. Pa-
tri Dei voluntatem, sicut faceres tuam, dicebat
quidam Doctor Hebræorum, & Deus faceret
voluntatem tuam, sicut faceret suam. In eas-
dem sententiam scripsit olim ad Regim
quandam S. Gregorius Magnus: *facite quod
Dei est, & Deus faciet quod vestrum est.* Et
S. Hieronymus comment. in c. 6. Matth. *Sed
homo, inquit, qui esse debet, mox ei addetur
tur omnia per quem facta sunt omnia.* De
que Sanctus Bernardus: *Hoc sapere, hoc
fide vivere est, sicut dixit Apostolus, ut
quis aliter facit, videatur habere fidem mor-
tuam aut mortuus esse fidei.*

CAPUT. VI.

Continuatio ejusdem Argumenti.

§. I.

*Insignis figura eorum qui non integrè confidunt
Deo.*

Narratur lib. 3. Regum c. 20. Quod cum
Benadabus Rex Syriæ congregato

ni exercitu suo adjunctisque sibi triginta duobus Regibus profectus ad pugnandum contra Regem Israel communem hostem obsidione cingeret Samariam, duces exercitus tam potentis atque instructi fisi tantis undique collectis viribus, ingenti fastu atque superbia jactabant sese & certam sibi victoriam spondebant contra Regem Hebræorū, etsi hic quicumque excogitari possent, apparatus bellicos opponeret. Verum brevis illa jactantia fuit. Contra quem illi velut jam devictum prostratumque gloriabantur, ab eodem fusi fugatique sunt memorabili clade accepta. Non multo post suaserunt Benadabo consiliarij eius nescientes cui adscriberent tantæ cladis causam, ut instaurato exercitu denuò aggrediretur Israëlitas, sed in campestribus non in montibus; dicebant enim: *Dij montium sunt dij eorum, ideo superaverunt nos, sed melius est ut pugnemus contra eos in campestribus & obtinebimus eos.*

Historia hæc ad vivum exprimit illud genus hominum qui certis limitibus & quibusdam rerum finibus ædibusque divinam adstringunt providentiam, extra quos eam minime agnoscunt. Deibonitatem exempli causa prædicant in peccatorum remissione, in gratiarum donorumque spiritualium distributio-

butione, in collatione cœlestis beatitudinis
 ijs, qui puram sanctamque in terris ducunt
 vitam. At quod spectat ad præsentis vite bo-
 na temporalia & commoda, non fidunt ma-
 gis, quam si hæc à Deo non essent expectan-
 da, sicut jam supra alia occasione diximus.
 Unde fit ut ad conservanda vel augenda
 jussimodi bona non vereantur offendere Deum
 per usuras, fraudes, iniquos contractus, peri-
 ria, aliaque patrare peccata enormia, fidemque
 quod per pœnitentiam ad illum reverti, si-
 cile, quæ ejus est misericordia & bonitas, ne-
 dituri sint cum illo in gratiam. Verùm ut ce-
 dem bona temporalia ab ipso sperent, ac
 credant quod hæc sine ejus offensione possunt
 obtinere, inducere in animum non possunt,
 nec ad hoc illis persuadendum sufficit
 tot factæ promissiones, tot tantaque miracula,
 quæ fecit & facit quotidie Deus ad confir-
 mandam suam in promissis fidelitatem.
 Heu deploranda mortalium cœcitas! quam
 quò magis considero, eò admiror vehementius
 & hominum perversitatem Dei bonitatem
 ab utentium, & divinam clementiam in per-
 ferendâ tanta injuriâ: sperare scilicet à Dei
 misericordia abolitionem peccatorum & or-
 namenta gratiæ, cujus beneficio supra om-
 nem naturam exehimur, & digni reddimur
 immor-

immortali gloria, qua fruuntur in cœlis beati
nec tamen posse ab eodem sperare vitæ tem-
poralis subsidia necessaria, quæ sine compa-
ratione inferiora bona sunt donis gratiæ, &
quæ nobis cum avibus & piscibus cum inse-
ctis & reptilibus communia sunt. Dic obse-
cro mi homo Christiane, quo modo imagi-
nari tibi potes Deum hinc tam providum &
misericordem, inde tam imprudentem atque
immitem: liberalem in effundendis super te
gratiæ suæ thesauris, avarum in tribuendis
corpori tuo necessarijs? Quomodo sperare
audes perennes divitias Angelorum; & quo-
tidiana formicarum terræque vermium
commoda obtinere ab ipso desperas? Quale
divinitatis monstrum tibi fingis: Deum ex
auro & luto; altero validum brachio, & debi-
lem altero: omnipotentem ut bonis inæsti-
mabilibus & æternis te compleat, at impo-
tentem ut tibi res vilissimas & cadueas sup-
peditet. Nonne vides hanc esse diaboli illu-
sionem, qui dividere vult regnum Dei & in-
ducere te, ut ad se recurras pro rebus terrenis
relictis cui placuerit, cœlestibus? Non enim
ignorat stultum esse sperare quod majus est,
maximique momenti ab eo, quem judices
præstare non posse quod minimum est om-
nibusque obvium. Proinde fiducia quam te

K 5

pu-

putas habere in Deo postulans ab eo gratiam
 & remissionem tuorum peccatorum, non es
 nisi larva & fucata fiducia imago, qua tibi de
 ea blandiens vana persuasionem te ipsum alio-
 que, quibus videris multum Deo confidere
 seducis. Quod si vel modicum in te ratio
 sit, dubitare non potes quin Deus Dominus
 sit non minus temporis quam aeternitatis,
 tam corporis quam animae, tam terrae quam
 caeli, tam fluxarum rerum quam aeternarum
 à quo igitur alio quam ab illo desiderata
 bona recepturum te potes sperare? Jam vero
 cum peccatum aliquod perpetras ut optatum
 rerum tuarum successum obtineas, aut cum
 negligis ad Deum confugere pro gratia
 recte providendi impetranda, non confide-
 ras summam imprudentiam tuam, quod cum
 Dei offensam audeas tibi prosperam polliceri
 fortunam, quam ille solus potest tribuere?
 Aut quomodo sperare potes felicem cuius-
 cunque negotij administrationem si incurras
 ejus offensam & indignationem, sine cuius
 beneficio boni nihil consequeris, negotium
 tractare ex sententia nullum potes. Non deest
 Deo, qui zelator est honoris sui, modus certo
 impediendi, ne contemptores sui de contem-
 ptu suo possint gloriari, *Septet viam eorum
 spinis, Ose 2. ut ipse minatur per Prophetam,*
 &

& deducet eos per inuia & aspera, qui sibi spondebant semitas rosis & libijs stratas, & qui ad culmen gloriæ se peruenturos sperabant, præcipites ruent in profundum confusionis & ignominie. Idcirco Prophetæ toties Dei nomine nos exhortantur, ne cuiuscunque illecebra boni peccato consentiamus; illud enim sicut malum est maximum, ita nihil nisi malum producit. *Nolite sperare*, monet Pfaltes, *in iniquitate*, psal. 71. Omnia bona temporalia & æterna à Dei solius dispositione pendent, ille omnium autor & largitor est ab illo oportet ea petere, ab eius munificentiâ manu sperare. *Aperis tu manum tuam*, canit Vates regius, *& implet omne animal benedictione*. hoc est liberaliter tribuis cibum omni animanti: & verò facillime atque citissime, manum duntaxat aperiendo, ut notat Theodoretus.

§. II.

Motiva ad ponendam in Deo fiduciam pro rebus temporalibus.

Sic ergò verum est, ut est verissimum, quod Deus est Pater atque Creator noster, quod tam bona temporalia quam spiritualia in eius sunt sita potestate, quod munificentissime providet animantibus, plantis, & floribus

quã tandem fieri potest, ut nos egere pariat
 necessarijs vitæ subsidijs? Nos qui inter has
 omnes creaturas nobilitate naturæ prin-
 cipem locum tenemus; præsertim si filiali &
 certâ cum fiduciâ paternæ ejus providentiæ
 nos totos committamus. *Scit enim Pater cae-
 lestis*, inquit Christus, *quod hi omnibus indi-
 getis* nimirum cibo, potu, vestimentis, cete-
 risque rebus, quas tam providus Pater, tam
 amans vestri, quantum amorem curamque
 nullus Pater, nec ulla mater gerit suorum fi-
 liorum, supeditabit vobis opportuno tem-
 pore Amicitia Cæsaris, dicebat quidam Phi-
 losophus, aut alterius cuiusdam potentis Ro-
 mani sufficit, ut quis Romæ possit vivere si-
 ne ullius timore inopiæ. Et Deum ipsum ha-
 bere patrem ac tutorem non sufficiet, ut de-
 ponamus omnem metum incidendi aliquan-
 do in rerum necessariarum indigentiam? His
 omnibus fiduciæ incitamentis adjungam a-
 liud efficacissimum quo ipse servator noster
 Christus utitur sub finem suæ ad fiduciam
 exhortationis. sumiturque ex differentia que
 esse debet fideles inter & infideles ac diffide-
 tes filios summi illius patrisfamilias. *Nolite
 ergo solliciti esse*, inquit, *dicentes: Quid manda-
 cabimus, aut quid bibemus, aut quo operemur*
nam hæc enim omnia gentes inquirunt. Matth.

6. v. 31. perinde ac si dicat: mirum non est gentes atque idolorum cultores magnâ sollicitudine quærere huius mundi bona, honores, divitias, non nimis existimationem, voluptates & carnales delectationes; non enim cognoscunt alia. Non est mirum si diu noctuque solliciti sunt, usque adeo ut alia omnia intermittant, ut necessaria duntaxat conquirant ad victum & vestitum, à quo enim ista sperent? cui confidant, non habent; Deum Opt. Maximum nō cognoscunt; dii verò eorum quos colunt, impotentes sunt, sine mente, sine iudicio, sine sensu, sine vita, denique nihil sunt. At vos qui adoratis Deum vivum & verum, vestrique non minus amantem quàm potentem ad faciendum quidquid libuerit, quid tantopere solliciti estis de rebus terrenis, quas, vilissimis etiam brutis animantibus tribuit abundanter? quid stulte vos excruciat? *Ecce non dormitabit neque dormiet qui custodit Israël. Psal. 120.* Non potest oblivisci suorum filiorum tam beneficus Pater, nec non recordari suarum creaturarum tam vigilans Dominus. Aliunde verò an ignoratis ad majora vos natos quàm ad bona huius vitæ? Ethnici terrenis commoditatibus tantopere inhiant, quia nihil de celestibus divitiis audierunt; vobis verò hæc cognitæ sunt easque spectare debetis

K 7

at-

atque intendere tamquam summam & complementum felicitatis vestrae. Cui tandem hærescitis? Relinquitte terram terræ, & relinquitte cœlum, ad hoc enim conditi estis, ut percipiatis aliquando & possideatis regnum eternum quod præparatum est vobis a constitutione mundi.

§. III.

Fraclara S. Chryostomi verba in hanc rem.

Concludam hoc argumentum verbis notatu dignissimis S. Chryostomi in illis Apostoli ad Hebræos c. 13. admonitionibus *sint mores sine avaritiâ*. Sic igitur loquitur aureum eloquentiæ os, scitè in hanc rem scribi non potest ut qui quærunt, quæ Deo congruunt, hæc quoque non assequatur; at omne studium circa terrena evacuatur: de spiritualibus autem nulla est ratio, propterea terrena nobis pro voto non proveniunt; Christus enim dixit: *Quarite primum regnum Dei & justitiam eius*. & hæc omnia adjucent vobis. Hæc in adjecctionis parte tamquam adjecctitia dicit dari: nos autem ordinem pervertimus. & perimus terram, & bona in terra quasi cælestia additionis loco nobis desideramus: idcirco neque ista neque illa habemus. Ergo speramus aliquando & efficiamur futurorum desideratores.

CAPIT

CAPUT VII.

Sextum Motivum ductum ab experientia
præteritorum, ut benè speremus
de futuris.

§. I.

*Motivum quod habuit S. Polycarpus non offen-
dendi Deum: quodque nos habere
debemus sperandi in eo.*

S Polycarpus gloriosus Christi Martyr
cum urgeretur a tyranno ut JESU
Christo malediceret, pio invictoque a-
nimo respondit: Octoginta annis jam illi ser-
vio, & nihil me læsit unquam, quomodo
possum maledicere regi meo qui vitam mihi
donavit. Rectè subjungere potuisset, non so-
lum deesse sibi linguam ad maledicendum,
& cor, vel ad concipiendam tam barbaram
Sacilegamque vocem; Verùm etiam omnia
membra corporis sui omnesque animæ fa-
cultates esse totidem linguas & totidem cor-
da quibus illum laudaret, sine intermissione
grato animo recclens beneficia sibi collata;
& conferenda in posterum certâ cum fiducia
sperans. Qui duo affectus sunt à se invicem
inseparabiles; Cur enim non speret bona ab
eo, a quo maxima quæque acceperat: quem
erat

erat expertus tam beneficum in prospiciendo suis necessitatibus: tam promptum in succurrendo: tam suavem & efficacem in consolando se in adversitatibus? Si quis princeps sibi foedere junctos, suæque fidei & tutæ commissos potenter tueatur & protegat, dignus sanè est, cujus amicitiam omnes populi exoptent & ambient; & Deus qui neminem unquam fecellit, aut ope suâ destituit, qui cuncta perfectâ cum fiducia imploravit, sed e contra omnipotenti divinæ protectionis suæ virtute sperantes in se reddidit formidabiles hostibus suis atque insuperabiles. Hic inquam non mereatur, cui creaturæ omnes serviant & sacramentum dicant? Nunquid in eum velut in aram refugii atque asylum intemus semper oculis merito deberemus respicere? Eam in prosperis atque adversis ut supremum protectorem nostrum, ut consolatorem optimum assiduis precibus invocare?

§. II.

Deus nunc aequè bonus, aequè liberalis est, ac unquam fuit.

Iam verò non sumus tam amentes ut persuadeamus nobis alium nunc mundo rectorem præsidere; quasi Deus Opt. Maximus qui ante & post diluvium mundi gubernaculo

la tenuit, hominum peccatis offensus depo-
suerit suarum providentiam creaturarum.
Na nre ipsa apud Salvianum quorundam im-
piorum hujusmodi leguntur voces: Majores
nostri viderunt olim mirabilia multa & ma-
gna quorum nullum modo superest vestigiū.
Non pluit jam manna in agros nostros, non
coturnices turmatim deferuntur in manus,
nec aquæ profluunt de petra in deserto. O
stupiditatem ô diffidentiam hominum into-
lerabilem! Verum quidem est subjungit mox
idem Salvianus, non videmus jam manna de
coelo toris instar lapsum operire terram, sed
tamen metitur frumentum quot annis in a-
bundantia, & replentur horrea, & colliguntur
fructus omnis generis etiam ad delicias; non
capiuntur coturnices nisi certo anni tempo-
re, sed tamen toto anno tellus, aer, & aqua
usque ad nauseam suppeditant omnis gene-
ris feras, aves, & pisces pauperibus ad necessi-
tatem, divitibus ad delicias. Nobis quidem
non fluit aqua de rupe sicut illis; sed tamen
præter tot fontes & fluvios qui irrigant pra-
ta nostra & campos absque ullo nostro labo-
re, cellæ nobis præbent vinum meracissimū
cujusmodi ne guttam quidem illi gustarunt
in deserto. Et sanè dubitare nullo modo pos-
sum, addit idem vir sanctus, si nobis hoc tem-
pore

pore daretur optio eligendi vel illorum vel nostram vivendi rationem, quin nostram eligeremus præ illorum victus conditione. Sed sunt huiusmodi voluntates nostræ perverse quibus nitimur in vetitum semper cupimus que negata, & imminuimus bona à Deo nobis donata ut laxemus obligationem qua sumus obstricti. Hæc nostra ingrata natura est, & invidia quæ persuadet nobis conditionem nostram, tametsi reipsa melior sit, deteriorem esse fortunâ aliorum.

§. III.

Singularis in Deo fiducia Davidi.

Huiusmodi ingrati animi cogitationes nunquam admiserunt viri sancti sed lud quotidie corde & ore versabant quod sapienter in psalmis suis repetit sanctissimus Rex David: *Quoniam tu es Domine, spes mea.* Nec brevius quidquam dicere potuit, nec quod maiori sibi esset consolationi, ideoque hoc erat familiare cogitationum eius obiectum hæc materia gaudiorum, hoc dictorum facturumque argumentum: *Diligam te Domine fortitudo mea* 1. psal. 17. & alibi: *Domine mamentum meum & refugium meum, & liberator meus, Deus meus, & sperabo in eo protector meus & cornu salutis mea.* Huiusmodi

di verbis pio affectu plenissimis Vir sanctus suam erga Deum fiduciam testabatur. Et videtur non satis se posse hac in re explicare, nec invenire verba congrua, quibus sensa sua dignè exprimat. Idem diverso loquendi modo sæpissimè repetit, quia nihil sibi videbatur dicere quod animo suo satisfaceret, quamvis omnia sint plena amore & fiducia plusquam filiali. Alibi iterum loquitur in hæc verba: *Esto mihi in Deum protectorem & in locum refugii, ut salvum me facias, quoniam fortitudo mea & refugium meum es tu.* psal. 30. Denique concludit unum ex psalmis suis quatuor quidem verbis, sed quæ alia omnia, ut S. ait Augustinus, verba complectantur: *Deus meus, misericordia mea.* Quid sibi volunt hæc verba, quærit S. Doctor, Deus meus, misericordia mea? Nunquid significare vult his vates, quod Deus sit refugium suum & præsidium, fortitudo sua, salus, pax, quies, voluptas & gloria sua? Omnino, hæc omnia, subdit, simul hisce significat & aliquid amplius.

§. IV.

Hac fiducia Davidus fundata erat in beneficiis à Deo acceptis.

Sed unde existimas promanasse tantam in sanctissimo hoc Rege fiduciam, quæ ipsam

in tot tantisque hostium insidiis, æmulorum
calumniis & persecutionibus invidorum
reddebat securum, faciebatque intrepidum
in maximis cæli tempestatibus & terræ
multibus? Non aliunde profecto quam
certa cognitione vel experientia potius quo-
tidiana divinæ erga se providentiæ tantam
percipiebat securitatem. *Quoniam tu per-
sisti omnes adversantes mihi sine causa: deus
peccatorum contrivisti.* Super quem locum,
ait Augustinus latrare possunt, mordere non
possunt: invadant, non lædent: impellant, non
deiciunt: vires suas contra me exserant, sed
non nocebunt: seipsos consumunt, non me.
Hac spe nixus dixit alibi: *Dominus qui eripuit
me de manu leonis & de manu ursi, ipse liberavit
me de manu Philistæi huius.* *Eccl. 1. Reg. 17.*
Revocabat nimirum in memoriam multi-
plicia beneficia sibi à Deo præstita ab ado-
lescentiâ sua, & inde usque repetens confere-
bat inter se singula, ut confirmaret se spe pe-
ria obtinendi in posterum. Considerabat di-
vinæ dispositionis ordinem circa justos om-
nes à mundi nascentis initio tot seculorum
decursu paterna cura, amore & suavitate ad
mirabilem & efficacem ad perducendos illos
ad æternam beatitudinem. Hinc sumebat fi-
duciam similia sibi ab eadem munificentia spe-

sperandi. Quæ cogitatio incredibili eum affi-
 ciebat consolatione; ut testatur ipse his ver-
 bis: *memor fui iudiciorum tuorum à seculo Do-*
mine, & consolatus sum. psal. 118. & 77. Nara-
rantes laudes Domini & virtutes ejus: & mi-
rabilia ejus qua fecit. Quo fine, Propheta
Sancte? Ut ponant in Deo spem suam. Tota
iste psalmus 77. unde hæc decerpta sunt, eo
 tendit ut doceat hominem in divino Numine
 ponere spes suas, ejusque opem in omni oc-
 casione implorare. Sed fortasse gratius erit
 cognoscere magnanimitatem piissimi Regis
 ex ipso potius exercitio quàm discursu ejus
 conceptæ in Deum fiduciæ; illud enim ut
 longè superat ejus ipsius verba, ita præclaro
 exemplo suo admirationem sui omnibus
 concitat, idcirco placuit illo concludere hunc
 secundum librum ut hætenus allata motiva
 ab ejus eximiis atque heroicis actionibus ob-
 signata confirmantur. Proponam illum in iis
 circumstantiis, in quibus nullæ præter divi-
 nam opem, creatæ vires præsidio illi esse po-
 tuerunt!

§. V.

David persecutionem patiens ab Absalone con-
servat animi tranquillitatem.

¶ Am alibi de hoc dicere cæpimus. David
 enim audito venire contra se instructo, ex-
 cr-

exercitu rebellem filium Absalonem vitæ suæ
 insidiantem & regno, quamprimum cum
 paucis suorum se in viam dedit ut effugeret
 parricidæ manus, remissis in Hierusalem
 sacerdotibus cum arca Dei, demonstrat illi
 vultu & verbis ejusmodi tranquillitatem ani-
 mi, ac si vidisset cuncta in familiâ regni
 sententia succedere. Consideremus nunc qui-
 lem se exhibuerit in exordio hujus perfec-
 tionis cum recepit insperatum nuntium to-
 tius regni seditionis & subditorum suorum
 contra se conspirationis. Narratur libro 2
 Regum c. 15. venisse nuntium ad David cum
 festinatione eique nuntiasset paucis quidem
 verbis, sed quæ sanè alteri fuissent totidem
 sicæ transfigentes cor, aut fulmina quibus in
 ipso vestigio oppressus fuisset: *Toto corde un-
 versus Israël sequitur Absalom.* Quali dice-
 ret: actum est, perimus, ô Rex, spes nulla salu-
 tis superest, perimus. Rebello Absalonis re-
 traxit torrentis instar universum populum, om-
 nes communi consensu illi adhaerent, con-
 spirantes in necem nostram: quot subditi, quot
 hostes tui. Tam ferali personante classico
 quid fecisset alius princeps, non sic solius
 David, confugere ad Deum sub umbra ala-
 rum ejus protegendus? Videbat eodem tem-
 pore se desertum ab amicis, ab inimicis cir-
 cum-

cumdatum, humano præsidio destitutum,
 dejectum de throno suo, proscriptum regno
 ab ambizioso filio suo. Videbat se tamquam
 hostem Reipub. cuius ipse rector legitimus
 erat, declarari, & indignum regio sceptro
 quod sibi communi consensu Dei & homi-
 num erat delatum: & ut ait Salvianus, de-
 jectus erat usque in servorum suorum, quod
 grave est, contumeliam, vel quod gravius,
 misericordiam, ut vel Siba eum pacere, vel
 maledicere Semei non timeret. Quid faceret,
 quod se verteret, aut quid amplius timeret,
 nesciebat. Videbat sibi undique pericula, ci-
 vibus cædes, patriæ vastitatem imminere. An
 non fortissimus quisque eorum quos Orato-
 res Ethnici tantis in cælum laudibus effe-
 runt, hinc sumpsisset occasionem præ pudore
 & ira aut furore ac desperatione mortem sibi
 consciscendi? Quid hic putas fecisse invictis-
 simum hunc regem, cum videret se tot tan-
 titque malis circumdatum, ad eas fortunam
 regiam redactam angustias ut humana ope
 restitui jam amplius non posset? Nunquid
 violentas sibi ipse manus intulit, ut Saiil? aut
 vocavit armigerum suum ut ab illo interfice-
 retur, ut Abimelech? aut laqueo suspensus
 fauces sibi præfocavit, ut Achitophel? aut in
 ardentem se rogam conjecit cum Sardanapa-
 lo?

lo? aut gladio se transfodit ut fecere innume-
 rati cum in similes incidissent fortunæ cal-
 Verum generosiore se afflatum spiritu re-
 giosissimus hic princeps ostendit præfuri-
 istis. Crederesne nulla illum aut odii aut re-
 dignationis passione contra rebelles ite-
 commotum fuisse? Immo quod amplius est
 quodque vix persuadere nobis possemus nisi
 divina haberemus autoritate testatum, cre-
 deresne nullam ipsum sibi de consuetu som-
 no horam detraxisse? ait enim psal. 3. quem
 ipso tempore composuit quo fugit persequen-
 tem Absalonem: *Ego dormivi & soporatus
 sum, & exsurrexi, quia Dominus suscepit me.*
 Alia versio habet: *Ego cubabo & dormiam,
 meque ipsum excitabo; quia Dominus suble-
 vat me.* Quasi diceret: tamen si hostes undique
 circumfusi mihi struerent insidias, & per-
 perciperem armorum strepitum, equorum
 hinnitum: licet cognoscerem amicorum in-
 festa consilia, fidorum aliàs ministrorum per-
 fidiam, omnes regni mei vires in me conco-
 tatas, & jam deserto atque inermi mihi infer-
 re manus seditiosa turba moliretur; nihilomi-
 nus tamen non desii liberè & secure dor-
 mire, quantum naturæ sat erat, & quieti me-
 dare ut solebam alias, donec me ipsum exci-
 tarem cum placebat, significare volens, ne

L. 4. 11

suorum multitudine hostium, nec strepitu armorum nec tubarum clangore, nec tumultu militum aut equorum se a somno excitatum deseruisse lectum, sed sponte captatam ad reparandas vires necessariam quietem abruptisse, postquam satis ei datum fuisse iudicasset, hoc est: meque ipsum excitabo.

§. VI.

Causa tanta tranquillitatis.

NE quis autem miraretur tantam animi tranquillitatem in tam subitis seditiosisque motibus ac periculis, continuo causam subdit: *Quia Dominus suscepit me.* Perinde ac si diceret: sine causa me affligerem & consueto me somno privarem, divino circumvallatus praesidio custodiaque munitus omnipotentis contra omnes adversarios meos. Nam verè Deus ipse erat *protector meus* & *consulor meus* & *susceptor meus*, qui misit legionem Angelorum suorum ad custodiam corporis mei; & quis aliquando hominum daemonumve exercitus locum tam munitum occupavit? Hue spectat illud quod idem divinus Vates canit: *Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion non commovebitur in aeternum.* psal. 124. immò securiores multò sunt, nam *montes duntaxat in circuitu ejus, at Dominus*

L

MA

in circuitu confidentium in ipso. Abscondit
 eos dicit alibi in abscondito faciei tuae a contem-
 platione hominum : proteges eos in tabernaculo
 tuo Psal. 30. Et rursus : Immitet Angelus Domini
 in circuitu timentium eum, & eripiet eos
 psal. 33. id est Angelus circa timentes Deum
 diffundet se tanquam custodiam militarem
 aut exercitum Non ergo sine causa secura
 dormiebat David Deo ipso & Angelis pro
 salute ejus vigilantibus. Videtur alludere
 id, quod olim Deus dixerat ad populum
 Dormietis & non erit qui exterreat vos. See
 sequenti libro erit amplior dicendi locus
 hac admirabili securitate & tranquillitate
 mentis velut uno ex præcipuis fiducia
 Deum effectibus Nunc verò quod maxime
 ad rem præsentem facit, est, quod David spe
 suas de futuris fundavit in experientia præ-
 ritorum, magnanimitatem testatus & inco-
 cussam in Deo fiduciam, quoniam cum es-
 pertus erat ter optimum ter maximum pro-
 tectorem suum & benefactorem in omnibus
 necessitatibus suis. Nam his verbis, quæ
 do explicui: Ego dormivi & soporatus sum
 exsurrexi; continuo subjungit ista quæ
 jam adduximus: Quoniam tu percussisti omnes
 adversantes mihi sine causa; dentes peccatorum
 contrivisti. Hoc ipsum motivum obvertit

nobis semper ante oculos debet, ut illo incitati magnam ponamus in Dei bonitate fiduciam, qui nobis hucusque tot tantaque præstitit beneficia, qui nunquam defecit invocantibus se in veritate. Hoc ipsum est motivum quod ipse tantopere nobis commendavit ut illo uteremur, & graviter exprobravit iis qui illud neglexerunt. *Quo usque non credent mihi in omnibus signis qua feci coram eis?* Num. 14. Loquitur Deus de populo Israëlítico cui exprobrat incredulitatem & diffidentiam, postquam enim in ejus conspectu, in ejusque gratiam fecisset prodigia magna in cælo & in terra, siccasset mare & fluvios, replevisset ubertate loca deserta & inaquosa, subjugasset nationes gentium potentissimarum, aliaque fecisset *Magnalia in Ægypto, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari rubro* psal. 105. Tot tantisque ingrato populo à Deo præstitis, Propheta teste, *non crediderunt verbo ejus*, nec speraverunt in Deo adjutore suo. Et initio Deuteronomij Moyses enumeratis prodigiis in cælo terraque à Deo patrat, cum Israëlitas educeret ex Ægypto, & recensitis beneficiis quibus in itinere longo atque difficili erant divinitus cumulati, exprobrat illis diffidentiam eorum his verbis: *Nec sic quidem credidistis Domino Deo vestro. &c.*

Deut. 1.

L. 2

§. VII.

Conclusio Libri secundi.

Satis est Deus Optime Maxime, satis superque & rationum ac motivorum efficium ad persuadendum nobis ut abhinc creaturis corda nostra integrè atque perfecte reponamus in divinâ providentiâ tuâ: hanc solam in posterum levabimus oculos nostros, hanc spectabimus semper; ab ea subsidiumque expectabimus. Sicut oculi servorum in manibus Dominorum suorum ab his auxilium & protectionem obtrineant: ita oculus nostri ad te Domine Deus nostras spes nostras vota arque desideria nostras cogitationes omnes dirigemus ad te ut non confundamur. Tu indidisti nobis inclinationem tam insitam atque innatam omnibus etiam sceleratissimi quique eam dissimulare non possint. Tu invitasti nos fidelitate promissionum tuarum ad sperandam omnium generis bonorum copiam. Tu statuisti variâ punitionis exempla in eos, qui spem suam posuerunt in Creaturis, ut doceres nos ab eis malo meliora sapere. Tu denique firmissimâ rationibus convicisti nos, quibus amplius reluctari non valemus. Vale ergo humana providentiâ, vale sapientiâ carnis & sanguinis. Vale

1. 4. 11

lete doli & artes, valete dignitates & honores mundi, fama nominis, vires corporis, divitiæ, amicitia & foedera hominum valete. Debilia estis & infida fortunæ membra, bonorum imagines, felicitatis umbræ, humanæ spei ludibria; fidere vobis amplius non placet, uti vobis quando necessitas coget, utemur ut peregrinis bonis, ut fluxis & perituris. Omnis in posterum spes atque fiducia nostra defixa erit in Deo Optimo Maximo cœli terræque Domino, rege seculorum immortalis, invisibili, cui soli honor & gloria in secula seculorum. Amen.

LIBER TERTIUS

DE

Effectibus Fiduciæ in Deum.

Proœmium.

§. I.

Qui fidunt Deo, rectè comparantur Soli.

QUANTA est differentia solis inter lumen & fumigantis lucernæ, tanta est inter eum qui fiduciam suam ponit in divina providentia, & eum qui humanæ fidei prudentiæ. Unde Vir sanctus comparatur soli

L 3

soli